

Gaza

Waardigheid onder vuur

Stemmen van achter
de blokkade

Een uitgave van CIDSE

Inhoudstafel

■ Inleiding	3
■ Miriam Zaqout – Een volk van vluchtelingen	4
■ Jaber Weshah – Mensenrechten geschonden	6
■ Hamada al-Bayari – Afsluiting en blokkade	8
■ Omar Shaban – Economische instorting	10
■ Dr Abdel Hadi Abu Khusa – Gezondheid in gevaar	12
■ Ahmed Sourani – Landbouw en de bufferzone	14
■ Mohammed, Ahmed, Murad, Baha, Rafat, Ali – Opgroeien in Gaza	16
■ Context: Bezetting – Tweede Intifada, ‘disengagement’ en machtsstrijd	18
■ Context: Blokkade en oorlog – Hamas	19
■ Eyad el-Sarraj – De psychologische impact van de oorlog	20
■ Asmaa al-Ghoul – Vrouwen in Gaza	22
■ Constantine Dabbagh – Gaza’s christelijke gemeenschap	24
■ Sari Bashi – Internationaal humanitair recht	26
■ John Ging – Verantwoording voor oorlogsmisdaden	28
■ Gideon Levy – ‘Geen vredespartner’?	30
■ Woordenlijst	32
■ Tijdslijn & Kaart	34
■ Eindnoten	35

Alle interviews, met uitzondering van dat met Sari Bashi, werden afgenomen en bewerkt door Arthur Neslen, de auteur van *Occupied Minds: A Journey Through the Israeli Psyche* (Pluto Press, 2006). Fotos zijn van Arthur Neslen behalve op p.5, 13, 19, 25, 29 en 32. Ontwerp door Yel Photo & Design (www.yelphoto.be)

De standpunten en meningen die in de interviews worden uitgedrukt, vertegenwoordigen niet noodzakelijk die van CIDSE of van haar leden.

Inleiding

W e krijgen zelden goed nieuws uit de Gazastrook. De media berichten over bittere armoede, geweld en toenemende radicalisering. Als ontwikkelingsorganisaties die samenwerken met lokale partners, hebben we het voorrecht om een ander, meer verborgen Gaza te kennen. Hoewel het gebied de laatste twee decennia steeds meer van de buitenwereld geïsoleerd raakt, is Gaza een verrassend gastvrije en levendige plaats. De meeste inwoners van Gaza weigeren toe te geven aan de wanhoop en vechten hard om hun waardigheid te behouden, in steeds moeilijker omstandigheden.

Door Palestijnse stemmen uit Gaza aan het woord te laten, naast enkele Israëlische en internationale stemmen, willen we de diversiteit van de Gazaanse samenleving tonen. Door onze partners en gewone mensen hun ervaringen, angsten en hoop te laten delen, hopen we een aantal van de meest negatieve stereotypes en misvattingen uit de wereld te helpen. De huidige crisis in Gaza is in de eerste plaats een crisis van menswaardigheid. De fundamentele rechten van gewone mensen, zoals toegang tot voedsel, gezondheidszorg, onderwijs, werk, en vrij verkeer worden elke dag geschonden. De strijd voor het einde van de bezetting is er één voor het respect van hun basisrechten, te beginnen met het recht op leven.

Het Israëlisch-Palestijnse vredesproces dat in de jaren '90 begon, loste de verwachtingen van mensen op een betere toekomst niet in. Israël versterkte de bezetting en paste een draconisch afsluitingsbeleid toe. Met het aan de macht komen van Hamas in Gaza en de toenemende raketaanvallen op Israël werd een negatieve

climax bereikt. In september 2007 benoemde Israël de Gazastrook tot 'vijandige entiteit' en legde een ongeziene blokkade op die Gaza aan de rand van de afgrond bracht. De lokale bevolking is armer dan ooit en verloor haar capaciteit om in een eigen inkomen te voorzien. Om deze negatieve evolutie te beschrijven, bedacht Sara Roy, onderzoeker aan de universiteit van Harvard, de term 'on-ontwikkeling'.

Door de aanhoudende bezetting, de blokkade, de interne strubelingen en de toenemende fragmentering van de Palestijnse samenleving, is het voor onze partners alsmat moeilijker om positieve resultaten te behalen. In plaats van zich te kunnen concentreren op opbouw en ontwikkeling, moet het middenveld in Gaza al haar energie investeren in het afwenden van een humanitaire ramp en van de desintegratie van de samenleving. Toch blijven onze Palestijnse partners hun werk op het vlak van landbouw, cultuur, onderwijs, gezondheidszorg, mensenrechten en jeugd voortzetten. Ondanks de huidige omstandigheden willen ze mensen toegang verschaffen tot basisdiensten, een pluralistische en open samenleving opbouwen, met een democratisch verkozen autoriteit die de mensenrechten en de rechtsorde respecteert. De grootste uitdaging nu is het behoud van de eenheid tussen Gazanen onderling en het bevorderen van verzoening.

Al meer dan twee jaar worden de Palestijnen in Gaza hermetisch afgesloten van de buitenwereld. Deze segregatie heeft niet enkel een invloed op het dagelijkse leven, maar verkleint ook de kans op een gezamenlijke toekomst voor Palestijnen en Israëli's. Aan beide zijden van de grens zien we een toenemende trend van ra-

dicalisering. Deze trend ondermijnt de band die voorheen tussen beide samenlevingen bestond. Gelukkig wordt de kennis van de inwoners van Gaza over de Israëlische samenleving vandaag nog weerspiegeld in hun opvattingen, zoals blijkt uit een aantal interviews in deze brochure. Mensen in Gaza hebben de fundamentele wens om in vrede te leven – in hun eigen samenleving en met hun burens.

Zelfs na de recente oorlog, die een ongezien menselijk leed heeft veroorzaakt, blijven onze partners een boodschap van geweldloosheid en hoop uitdragen. Ze manen de internationale gemeenschap aan om de menselijke, sociale en economische verwoesting aan te pakken en te zorgen dat de schendingen van het internationale recht niet ongestraft blijven. Financiële steun is maar één element dat nodig is voor de wederopbouw en toekomstige ontwikkeling van Gaza. Nog belangrijker is de onmiddellijke opening van de grensovergangen, het waarborgen van de veiligheid van alle partijen en het realiseren van een duurzame en rechtvaardige vrede. De mensen van Gaza verdienen de volledige bescherming die het internationaal recht hen biedt, en alle respect voor hun waardigheid. ♦

Bernd Nilles
Secretaris-generaal CIDSE

Miriam Zaqout

“Ik voelde me getraumatiseerd, maar trauma is niet altijd negatief. Soms daagt het je uit en maakt het je sterker.”

Miriam is directrice en medeoprichtster van de Culture and Free Thought Association (CFTA). De vereniging leidt een aantal multidisciplinaire centra in Khan Younis. Ze biedt kampbewoners toegang tot bibliotheken, theater, technologie, muziek en kunst. In het verleden is de CFTA door extremisten aangevallen, maar Miriam en haar collega's zetten hun werk verder.

“Ik ben een vluchteling uit een dorp waarover Israël de stad Ashdod heeft gebouwd. Er schiet niets van over, behalve de restanten van een café. Al de rest werd vernietigd in 1948. We hebben nog steeds de eigendomsakte en de sleutels van ons oude huis. Ze zijn van generatie op generatie van ouder aan kind doorgegeven. Ik kom uit een familie van boeren. Mijn grootvader vertelde me verhalen over de koeien, schapen en geiten die ze op hun velden hadden. Elke dag bakten ze heerlijk vers brood voor elke maaltijd. Ze leidden een harmonieus bestaan.

Maar wanneer de Joodse milities daar mensen begonnen te doden, werden de dorpelingen bang en sloegen op de vlucht. De terreur was zo groot dat sommige mensen zelfs hun kinderen vergaten. De familie van mijn vader ging naar Rafah aan de Egyptische grens. Hij werkte voor UNRWA en als kind nam hij me mee naar films en toneelstukken die ze vertoonden voor vluchtelingen. Ik hield vooral van de clowns.

Ik was 10 jaar toen de oorlog van 1967 uitbrak. De Israël's bombardeerden een aantal vluchtelingenkampen en het huis van mijn oom werd verwoest. Hij verloor een arm en zijn vrouw en twee zonen kwamen om. Mijn moeder raakte hevig getraumatiseerd want ze had maar één broer. Daarom besloot ik om met enkele andere families van Rafah naar Khan Younis te gaan om uit te zoeken wat onze familieleden was overkomen. De tocht duurde zes of zeven uur. We moesten ons soms schuilhouden aan de kant van de weg omdat de Israël's nog altijd aan het schieten waren.

Toen we in Khan Younis arriveerden, zagen we 18 doden — vooral kinderen — onder een huis dat door de Israël's was gebombardeerd. Een paar jongeren zagen de aarde bewegen, liepen naar het huis en begonnen te graven. Ze vonden een éénjarig meisje en brachten haar naar het ziekenhuis. Die ervaring heeft me voor de rest van mijn leven getekend.

Nadat de Israël's Gaza hadden bezet, bevalen ze alle mensen om al hun wapens in te leveren bij het politiebureau, anders zouden ze worden gedood. Ik was zo bang dat mijn vader iets zou overkomen, dat ik zijn machinegeweer in oude kleren wikkelde en het naar de militaire basis bracht. In die tijd deelden soldaten bloemen en chocolade uit aan de kinderen in het kamp. Ik vroeg me af hoe ze dat konden doen, terwijl ze ons land hadden afgepakt en zoveel van onze mensen gevangen hadden genomen.

Toen ik in 1972 op school mee een demonstratie organiseerde om de gevangenen te steunen, kwamen de soldaten ons afranselen. We hadden niet eens stenen bij. Wij waren gewoon 15-jarige meisjes die onze woede over de bezetting uitschreeuwden. Sommige meisjes op school praatten graag over trouwen en uitgaan, maar ik vertelde altijd nationale verhalen over de bezetting en de gevangenen. Ik voelde me getraumatiseerd, maar trauma is niet altijd negatief. Soms daagt het je uit en maakt het je sterker.

Vrouwenactivisme

Tijdens de Eerste Intifada, was ik een van de vijf vrouwen die de Vrouwenbond oprichtte. Daarin werden alle seculaire partijen verenigd om de volksopstand te ondersteunen. Al mijn werk en gedachten gingen uit naar hoe ik vrouwen kon aansporen om op straat te komen. We vergrootten het bewustzijn en organiseerden vreedzame demonstraties, vaak om onze solidariteit met de gevangenen te betuigen. Maar de Israël's openden het vuur op onze protesten en daarbij kwamen soms mensen om. In 1991 richtte ik de Culture and Free Thought Association op. Het is een organisatie

Opnieuw dakloos – een tentenkamp in Noord-Gaza, opgezet na de oorlog van '08-'09

die getraumatiseerde kinderen helpt om zichzelf uit te drukken door middel van theater, kunst en toneel.

We hadden toen meer hoop, en de kinderen toonden dit in hun schilderijen. Vrouwen speelden ook een grotere rol, omwille van wat de bezetting hun kinderen, hun mannen en broers aandeed. Ze dachten dat ze de situatie konden veranderen, en dat de internationale gemeenschap tussenbeide zou komen. Maar de Intifada bereikte haar doelstellingen niet.

Tijdens de Tweede Intifada was er een militarisering onder de Palestijnen, omdat de bezetter zijn militaire macht gebruikte om onze kampen en steden te bezetten. Dit had een invloed op de vrouwen. Hun situatie verslechterde en ze keerden terug naar hun families en kinderen om hen te beschermen. Het internationaal recht bood geen bescherming, dus namen de mannen het heft in eigen handen. Ik was meer bezig met de vraag hoe ik mijzelf kon ontwikkelen, en onze situatie kon bekendmaken aan de internationale gemeenschap.

Steun voor vrouwen en kinderen

Als maatschappelijk werkers proberen we kinderen concepten zoals democratie te leren begrijpen, want geweld zal geen vrede brengen. Maar de kinderen hebben geleden onder het geweld tijdens de bezetting. Als gevolg daarvan worden sommigen zelf gewelddadig.

We werken ook met vrouwen. Hen bieden we psychosociale en juridische steun, advies en hulp bij het zoeken naar werk. Veel vrouwen in Gaza hebben nog nooit buitenshuis gewerkt, en velen denken dat ze dat niet kunnen. Maar door middel van microprojecten zoals ons krediet- en leningenprogramma, kunnen ze geld en steun krijgen voor hun families. Dat is belangrijk want in deze economische omstandigheden, verlies je gemakkelijk alle hoop.

Vrouwen lijden meer onder psychosociale problemen zoals depressie en eenzaamheid dan mannen. Vrouwen huilen voortdurend. Ik ben zelfs soms depressief, maar ik kan tenminste werken en een actieve rol opnemen in de maatschappij. Veel vrouwen in Gaza komen hun huis niet uit. Ze hebben geen geld, hoe kunnen ze dan koken? Hun mannen worden ook steeds gewelddadiger. De vrouwen lijden dus constant.

We proberen hun mannen te betrekken bij de organisatie van het gezin, maken gezondheidsproblemen bespreekbaar en wijzen hen erop dat het belangrijk is om minder kinderen te krijgen. Het grootste probleem waar Palestijnse mannen en vrouwen nu voor staan, is echter de blokkade. De internationale gemeenschap kan de stemmen van de Palestijnse vrouwen niet horen, en zij kunnen zich ook niet laten horen. Meisjes kunnen niet buiten Gaza studeren en zieke vrouwen mogen Gaza niet uit om behandeld te worden. Velen sterven terwijl ze wachten op hun uitreisvergunning. Het is al vijf jaar geleden dat ik mijn eigen dochter, die op de Westelijke Jordaanoever woont, nog heb gezien.

Ik put hoop uit de wetenschap dat geen enkel volk eeuwig lijdt. Veel andere volkeren uit de hele wereld hebben hun vrijheid en onafhankelijkheid herwonnen. Tijdens de Eerste Intifada speelden vrouwen een grotere rol in de Palestijnse maatschappij dan vandaag, en drukten kinderen hun hoop voor de toekomst uit in schilderijen. Sindsdien is de situatie verslechterd. Maar ik blijf kinderen vredelievende en democratische waarden bijbrengen. Daaruit blijf ik mijn inspiratie halen.” ■

Een volk van vluchtelingen

Meer dan 75% van Gaza's inwoners zijn vluchtelingen die in 1948 naar de Gazastrook zijn gevlucht vanuit wat nu Israël is. Sommigen waren bang gedood te worden door de oprukkende Joodse milities. Anderen zochten gewoon een schuilplaats tot de gevechten ophielden. In totaal sloegen 726.000 mensen op de vlucht. Na de oorlog legde de Israëlische staat echter beslag op hun land en eigendommen, dikwijls om ze af te breken en plaats te maken voor nieuwe Israëlische steden.¹

Ondertussen leefden de vluchtelingen in Gaza noodgedwongen in bouwvallige kampen die geleidelijk meer permanente vormen aannamen naarmate de zeildoeken plaats maakten voor beton. Vandaag zijn er acht vluchtelingenkampen in Gaza: Beach, Bureij, Deir el-Bala, Jabalia, Khan Younis, Maghazi, Nuserat en Rafah. Samen vertegenwoordigen ze bijna een kwart van alle door UNRWA erkende vluchtelingen in de wereld. Veel van de belangrijke Palestijnse leiders zijn in deze kampen geboren.

Het Palestijnse 'recht op terugkeer' naar hun huizen werd in december 1948 erkend door de Verenigde Naties, toen de Algemene VN-vergadering Resolutie 194 goedkeurde. Die resolutie bepaalde dat men de vluchtelingen 'zo vroeg als praktisch mogelijk' naar hun huizen moest laten terugkeren. Vandaag is de vluchtelingenpopulatie naar schatting aangegroeid tot meer dan 7 miljoen mensen. De opeenvolgende Israëlische regeringen hebben zich steeds tegen hun terugkeer verzet.² ◆

Jaber Weshah

"Sinds 1995 hebben we aan de bezettingsagenda gewerkt alsof er geen PA was, en aan de PA-agenda alsof er geen bezetting was."

Mensenrechten zijn als een woestijnbloem in de zand-
rige velden van Gaza: delicaat, breekbaar en afhankelijk
van het politieke klimaat. En dat is zelden goed. Het Pales-
tijns Centrum voor Mensenrechten (PCHR) is een van de
weinigste groepen die strijden voor de toepassing van univer-
sele rechtsregels in de Gazastrook, of de overtreders nu Isra-
eli's of Palestijnen zijn. Jaber Weshah is de adjunct-directeur
van het PCHR en heeft een levensverhaal dat net zo ruw is als
Gaza's landschap.

"Ik woon nu in het vluchtelingenkamp van Bureij, maar mijn fa-
milie is afkomstig uit een dorp dat Beit Afar heet – het 'Huis van
de eerlijkheid' – bij Ashkelon (stad in Zuid-Israël). Ik ben fysicus
van beroep, maar ik koos ervoor om te werken voor het Pales-
tijns Centrum voor Mensenrechten. Ik heb precies 5.621 dagen
in een Israëlische gevangenis doorgebracht. Ik werd vrijgelaten op
9/9/1999, dus dat is mijn geluksgetal. Ik werd veroordeeld tot le-
venslang wegens verzet tegen de Israëlische bezetting, maar werd
na 14 en een half jaar vrijgelaten.

Flashback: een zomerdag in 1974, mijn broers, zussen en ik zeur-
den net zolang tot mijn vader ons meenam naar Beit Afar. Mijn
vader wilde eerst niet, maar we wisten hem te overreden. Hij had
ons in geuren en kleuren verteld hoe de plek eruit zag – soms
nostalgisch, soms ondeugend – en we wilden het met onze ei-
gen ogen zien. Mijn vader zwichtte onder de druk, en we persten
onszelf in twee auto's. Toen we bij een vallei met de naam Profeet
Saleh aankwamen, raakte vader in de war. Niets bevond zich waar
hij zei dat het zou zijn: geen moskeeën, geen huizen, niets kwam
overeen met zijn verhalen. Het was alsof we op de verkeerde plaats
waren terechtgekomen. Het was een moeilijk moment voor hem.

Na een tijdje sprong hij op en zei: "Ok, zoek de Romeinse put!".
Dus zochten we tussen de struiken tot een van ons hem gevonden
had. Vader kwam aangelopen, keek naar de zon, oriënteerde zich,

en telde zijn stappen tot aan een boom. Hij pakte deze vast, en viel
neer terwijl hij nog net kon uitbrengen: "Dit is ons huis". Hij was
een tijdje buiten bewustzijn. Op dat moment besloot ik mij aan
te sluiten bij het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina, wat
toen de meest extreme groepering was.

Mijn gevangeniservaring

Dé vraag is natuurlijk waarom ik besloot het militaire verzet op
te geven om mij te gaan inzetten voor mensenrechten. In 1993
werd ik overgeplaatst van de gevangenis van Rafah naar die van
Be'ersheva, waar ik in een isoleercel werd opgesloten als straf voor
het leiden van een 20-daagse hongerstaking. Samir Quntar* was
mijn celgenoot en we hadden veel van onze eisen ingewilligd
gekregen, zoals langere familiebezoeken. Na een hongerstaking
mag je echter normaal enkel water drinken en zoutkorrels eten tot
je weer zacht voedsel kunt verteren. Maar de soldaten gaven me
enkel vast voedsel, en ik kreeg aambeien.

Na drie dagen mocht ik bij een dokter komen. Ik werd aan handen
en voeten geboeid tot bij hem gebracht. Hij vroeg me om mijn
broek te laten zakken. Ik zei: "Hoe dan? Mijn handen zijn op mijn
rug geboeid". Hij antwoordde: "Niks mee te maken, doe je broek
uit". Maar dat kon ik niet. De verpleegster, een Franse of een Pool-
se, vroeg hem: "Laat me hem alstublieft losmaken zodat hij zijn
broek kan uitdoen." Maar de dokter zei gewoon: "Nee, hij is een
gevaarlijke terrorist, we mogen hem niet losmaken". De verpleeg-
ster riep: "Ik neem de volledige verantwoordelijkheid op mij, en ik
zet het op papier als u wil! Het is waar dat hij een terrorist was,
maar nu is hij een gevangene en bovenal een mens." Ze brachten
me geboeid terug naar mijn cel, maar na het horen van de woor-
den van die verpleegster besloot ik om mensenrechtenactivist te
worden.

Het Palestijns Centrum voor Mensenrechten

Het Palestijns Centrum voor Mensenrechten werd opgericht

in 1987, maar nam pas zijn huidige vorm aan in 1995. Toen de Palestijnse Autoriteit in het leven werd geroepen, besloten mijn collega's dat mensenrechten in de Oslo-akkoorden ondergeschikt waren. De Israëlische bezetting duurde voort. Ons vertrekpunt moest dus het internationaal humanitair recht zijn, gebaseerd op de Conventies van Genève, dat burgers in oorlogstijd beschermt.

Er moest ook een nieuwe agenda worden bepaald. Na de ondertekening van de Oslo-akkoorden begon de Palestijnse Autoriteit immers met het schenden van mensenrechten zoals vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vergadering en het legaliteitsbeginsel. De doodstraf werd ook een heikel punt. Na een interne discussie, werd het Palestijns Centrum voor Mensenrechten opgericht in 1995. Sindsdien hebben we aan de bezettingsagenda gewerkt alsof er geen PA was, en aan de PA-agenda alsof er geen bezetting was.

Vandaag zet Hamas het wanbeleid en het machtsmisbruik verder dat voordien onder Fatah bestond. Ze zien zichzelf als de slachtoffers van toen, maar nu maken ze zelf slachtoffers. In een demo-

cratie kun je echter niet selectief zijn. We hadden eerlijke verkiezingen in 2006, maar in plaats van het democratische proces te aanvaarden, liet de internationale gemeenschap ons weten dat we niet volwassen genoeg waren om onze eigen vertegenwoordigers te kiezen.

Vervolgens bemoeilijkte de internationale gemeenschap de weg naar een eenheidsregering door de financiële middelen ervan te ondermijnen, en legde ze een blokkade op. Dat was de ergste collectieve straf. Het resultaat was niet dat Hamas zonder geld, wapens, aanhangers of potentiële zelfmoordterroristen kwam te zitten, maar dat de hele gemeenschap geraakt werd en de idee gevoed werd dat geweldloze middelen geen slaagkans hebben. Het creëerde ook een grote afkeer tegen de internationale gemeenschap.

Het gevaarlijkste is nu dat mensen in een totaal ambigue toestand leven. Onzekerheid kan gevaarlijker zijn dan gevaar zelf." ■

Hamas-politieagenten op wacht in Gaza-stad

Mensenrechten geschonden

Internationale mensenrechtenverdragen verbieden daden zoals foltering, willekeurige arrestaties en executies. Ze garanderen rechten zoals vrij verkeer, vrije meningsuiting en toegang tot gezondheidszorg. Daarnaast voorzien ze ook in het zelfbeschikkingsrecht van volkeren. In Gaza bestaan deze rechten echter enkel op papier.

Volgens B'tselem hebben Israëlische soldaten, vanaf het begin van de Tweede Intifada tot de Gaza-oorlog van '08-'09, minstens 2.187 Palestijnse burgers gedood die niet aan de vijandelijkheden deelnamen. Van bijna 900 andere gedode Palestijnen is het niet duidelijk of ze al dan niet betrokken waren bij de vijandelijkheden.³ Toch hebben Israëlische rechtbanken maar een handvol soldaten veroordeeld voor dergelijke misdaden, met meestal slechts milde straffen. Volgens Human Rights Watch "heeft het gebrek aan onderzoek naar de dood van onschuldige burgers door de Israëlische regering een atmosfeer gecreëerd die soldaten doet geloven dat ze ongestraft kunnen moorden".⁴

Ook de door Fatah en Hamas geleide regeringen schenden de mensenrechten van de inwoners van Gaza. Volgens mensenrechtenorganisaties heeft Hamas, in de eerste helft van 2009, 33 personen buitengerechtelijk heeft geëxecuteerd en zich schuldig gemaakt aan foltering en mishandeling van gedetineerden. De Palestijnse Autoriteit in Ramallah wordt ervan beschuldigd in dezelfde periode 500 politieke arrestaties te hebben uitgevoerd. Foltering in PA-gevangnissen is eveneens dramatisch toegenomen.⁵ ♦

PCHR website: www.pchrgaza.org

Hamada al-Bayari

"De zaken zouden hier heel snel kunnen veranderen. Het zou allemaal in orde kunnen komen. Alles is mogelijk als de wil er is."

Het Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Aangelegenheden (OCHA) faciliteert de verlening van humanitaire hulp in Gaza. De positie van OCHA wordt echter hoe langer hoe meer gepolitiseerd. Israël laat immers niet genoeg hulp toe in het gebied, en zelfs als het dat toch doet, bevordert de blokkade de hulpafhankelijkheid. Het mandaat van OCHA verplicht de organisatie ertoe om 'te pleiten voor de rechten van mensen in nood'. Hamada al-Bayari is één van de stafleden.

"Zie je die lichten van de Israëlische kanonneerboten? Ze zijn vlakbij, op minder dan 3 kilometer denk ik. Zie je die rode lichtspoor kogels? Dat zijn waarschuwingsschoten voor de vissersboten. Hoor je dat? Dat zijn machinegeweren. Israëlische kanonneerboten schieten nu op vissers die de grens van 3 zeemijl naderen. Alleen al de voorbije weken werden negen sardinevissersboten beschoten. Dit is de oorzaak van alles: de Israëlische blokkade.

De zee is een enorme bron van rijkdom en voedt een grote industrie, maar we verliezen er langzaam onze greep op. Het sardine-seizoen is begonnen. Vroeger leefden de mensen van deze vangsten omdat ze zo groot waren en spotgoedkoop. Maar nu varen er slechts een handvol boten uit en zijn de sardines onbetaalbaar. Een kilo kostte vroeger 5-10 shekel. Nu is dat 40 shekel. In Gaza kunnen alleen de rijken zich vis veroorloven. Ik begrijp niet hoe Israël's veiligheid rechtvaardigt dat 1,5 miljoen Palestijnen beroofd worden van een gezonde bron van proteïnen – en al evenmin hoe het afsluiten van de zee Israëlische burgers beschermt.

Gaza's zelfredzaamheidsmechanismen beginnen uitgeput te raken. De voortdurende creativiteit van mensen in het bedenken van nieuwe mechanismen is echter ongelooflijk. 80% van de inwoners van Gaza ontvangt voedselhulp. Toch behouden ze hun waardigheid zo goed en zo kwaad het kan. Hoewel er bij de UNRWA-verdeelcentra lange rijen staan voor rantsoenen, delen

mensen ook, omdat ze niet anders kunnen. Gaza steunt op dit uit families opgebouwde sociale weefsel. Dat is sterk, ondanks de politieke tweedracht. Zonder die sterke basis zouden we bedelaars worden of ons moeten overgeven.

Bezetting en blokkade

Bij OCHA proberen we ervoor te zorgen dat de hulp bijdraagt aan de staatsopbouw of het verhogen van de inkomens. Hulp is belangrijk, maar niet genoeg. De kernproblemen zijn de bezetting en de blokkade. Waarom kan men de vissers niet – in plaats van hen voedsel en wat geld te geven – laten vissen in de 20-mijlszone die de Oslo-akkoorden ons hebben gegeven en die veel groter is dan de beperkte zone die Israël oplegt?

Het gaat niet alleen om de zee. Sinds de machtsovername door Hamas, heeft Israël de volledige controle over de grensovergangen. De vissers van Gaza hebben niet genoeg motoren, brandstof of geld om hun beroep uit te oefenen. Boeren beschikken niet eens over basismateriaal. Israël beslist wat er binnen en buiten mag, in welke hoeveelheid en waar het naartoe moet. Israël besliste dat we geen rood vlees mogen eten, dus de afgelopen 6 maanden kwam er geen vee binnen.

Zo lang dit voortduurt, zal het leven in Gaza niet veranderen. Als hulpverleners hebben we twee jaar met Israël gevochten om bouwmaterialen binnen te krijgen, voor de huisvesting van families van wie de huizen nog vóór de laatste oorlog ('08-'09) verloren gegaan zijn tijdens militaire operaties. De VN betaalt duizenden mensen relocatiepremies uit omdat we niet in staat zijn om twee huisvestingsprojecten te voltooien. Israël's nemen graag het woord 'humanitair' in de mond als het over Gaza gaat, maar deze crisis gaat niet over hongersnood. Gaza leeft.

De zaken zouden hier heel snel kunnen veranderen. Het zou allemaal in orde kunnen komen. Alles is mogelijk als de wil er is. De boerde-

rijen, fabrieken en industrieën zouden allemaal kunnen werken. Tijdens de Eerste Intifada werkten bijna 120.000 Palestijnse arbeiders elke dag in Israël. Vandaag is dat aantal herleid tot nul. Ons inkomen is verdwenen, maar grondstoffen zijn kostbaarder geworden omdat we afhankelijk zijn van smokkeltunnels (van Rafah naar Egypte).

Gebrek aan Waardigheid

Het geweld in onze maatschappij heeft niets te maken met geloof, of ervaringen uit de kindertijd. Het gaat over de vernedering die de mensen ondergaan door de bezetting. Maar de onenigheid tussen Fatah en Hamas bezorgt de wereld een excuus. "Hoe kan er een tweestatenoplossing komen als de Palestijnen zelf zo verdeeld zijn?" Wanneer Hamas iets doet in Gaza, reageert Fatah in Ramallah en omgekeerd. Daardoor is er nog minder respect.

Ik geloof niet dat er een grotere misdaad bestaat dan bezetting. Er zijn zoveel schendingen van het internationaal humanitair recht op het gebied van hulp en wederopbouw, bescherming van burgers, werkgelegenheid en armoede. Maar daarvan is de blokkade volgens mij de grootste schending. De blokkade houdt Gaza in een wurggreep en neemt heel ons leven in beslag. Ik werk acht uur per

dag op kantoor, en acht uur thuis: water naar boven dragen, aanschuiven voor brood, aanschuiven voor benzine. Elke dag is een strijd om door te gaan met onze levens zonder een toevlucht te nemen tot geweld.

Daarom is het zo belangrijk om diplomaten en politici naar Gaza te brengen. Ze proberen het allemaal te begrijpen, maar slagen er niet in omdat ze worden buitengesloten. De meeste diplomaten die ik hier heb ontmoet, waren geschokt en konden niet geloven hoe groot de verwoesting is. Ze proberen dat op politiek niveau over te brengen, maar zijn daar tot nu toe nog niet in geslaagd. Mensen worden nog steeds beïnvloed door de propagandamachine.

Ik geloof niet in geweld. Israël zet echter de hele wereld op zijn kop wanneer iemand gewond raakt bij een raketaanval. Misschien is een van die vissers die net beschoten werden gewond geraakt? Geen haan die ernaar zal kraaien. In het Arabisch hebben we een uitdrukking: "Als je je stem niet kunt verheffen, zal ze niet worden gehoord." Is racisme de reden waarom de Palestijnse stem internationaal niet wordt gehoord? Ja. Maar mijns inziens gaat deze crisis in één woord over iets anders: Waardigheid." ■

Afsluiting en blokkade

Sinds de bezetting in 1967, kende de Gazastrook afsluitingen waarbij het komen en gaan van burgers werd gecontroleerd. Maar in 1989, na het begin van de Eerste Intifada, begon Israël strenge en steeds regelmatigere afsluitingen op te leggen waarbij uitsluitend humanitaire hulp en zakelijke transacties werden toegelaten. Het strafbeleid van totale afsluiting of blokkade dat vandaag de norm is geworden, werd voor het eerst toegepast in 1996 en door Israël gerechtvaardigd omwille van nationale veiligheidsredenen.⁶

In juni 2007, na de overname van de Gazastrook door Hamas, legde Israël een nooit eerder geziene afsluiting van onbepaalde duur op. Als gevolg daarvan mogen er van de 4.000 goederen die Gaza binnen mochten voor de blokkade begon, nu nog slechts 30-40 binnen.⁷

De blokkade heeft tekorten veroorzaakt van basismiddelen zoals voedsel, medicijnen en brandstof - met als gevolg dat stroomonderbrekingen nu dagelijkse kost zijn. Inwoners van Gaza mogen ook geen reserveonderdelen, plastic zeilen, speelgoed, rolstoelen, boeken, kleurpotloden, voetballen en muziekinstrumenten importeren. Omdat cement en andere bouwmaterialen verboden zijn, kunnen ze de duizenden huizen die vernield of ernstig beschadigd werden tijdens de oorlog met Israël van '08-'09, niet heropbouwen.⁸ ♦

OCHA website: www.ochaopt.org

De haven van Gaza

Omar Shaban

"We moeten ophouden om over de Gazaanse economie te praten. Die bestaat niet. Dit gebied is volledig afgesloten."

Omar Shaban heeft de economische verwoesting van Gaza van dichtbij meegemaakt. Als oprichter van een vooraanstaande Gazaanse denktank, Palthink, heeft Omar de vernietigende effecten van armoede, afsluiting en on-ontwikkeling opgetekend, geanalyseerd en proberen om te keren.

"We moeten ophouden om over de Gazaanse economie te praten — die bestaat niet. Dit gebied is totaal afgesloten. Er is geen economische activiteit en we zijn volledig afhankelijk van ontwikkelingshulp. 95% van de privésector is stilgevallen en 100.000 banen zijn verloren gegaan. Er is geen productie. De grensovergangen zijn gesloten. Er is geen import of export. Niemand kan reizen. Zakenmensen komen er niet in. Wat voor economie is dat?"

Vroeger exporteerden we zoveel zaken — kleding, reserveonderdelen, plastic, houten meubels — maar de voorbije twee jaar mochten we enkel bloemen en aardbeien uitvoeren, en dan nog enkel in kleine hoeveelheden. Grondstoffen zijn niet beschikbaar. De bouwsector is dood. Er is geen onderhoud van infrastructuur omdat er geen reserveonderdelen zijn. Het armoedeniveau reikt zowat tot aan de hemel. De werkloosheid bedraagt 75%. Mensen zijn gedwongen om te stoppen met produceren. Deze deprimerende toestand zal ons wellicht nog minstens 10-15 jaar achtervolgen.

Gaza heeft weinig nationale rijkdommen, dus zijn we afhankelijk van de handel. In het verleden leverden we diensten — voornamelijk arbeidskrachten — en producten, zoals textiel en meubels. Vrijheid van verkeer is cruciaal voor onze welvaart. Als de grensovergangen morgen opengaan, komt er direct verandering. Ze zouden wel een aanzienlijke periode open moeten blijven, niet een week hier of daar, zodat Gaza opnieuw tot leven kan komen.

Gewijzigde relaties met Israël

De voorbije 40 jaar hebben we goede relaties opgebouwd met Israëlische handelaars. Omwille van de lange bezetting is de markt

van Gaza gelijkaardig aan die van Israël. We weten precies wat ze daar nodig hebben. Onze manier van zaken doen en de smaak van de consument zijn afgestemd geraakt op Israëlische producten. We kunnen zowel bamboemeubels verhandelen als luxelandbouwproducten, zoals kerstomaten en aardbeien. We hebben vroeger zoveel kleine dingen geproduceerd en zouden dat opnieuw kunnen doen. Door de grenzen te openen, zouden we grondstoffen kunnen verkrijgen voor grootschalige reconstructiewerken, de economische activiteit verhogen, en de economische cyclus rond maken. Je hebt een cirkel van grondstoffen, fabrieken en mensen nodig om een economie te laten draaien.

In het algemeen zijn Palestijnen slimme, hardwerkende en ondernemende mensen. Duizenden onder ons verwierven vaardigheden toen we na 1967 in Israël werkten. Ik was een van de arbeiders die daar naartoe ging en leerde er over hun auto's, huizen, voeding en samenleving. Ze hebben zoveel dingen waarover we tot dan niets wisten, zoals afstandsbedieningen en computers. Israël was onze enige bron van producten uit de buitenwereld. We vertaalden hun technologie naar onze maatschappij. De helft van de Palestijnse arbeiders in Israël werkte in de bouwsector — we hadden geen andere keuze — en leerden veel bij over nieuwe bouwtechnieken. Ik denk dat Israël heel goed weet dat we met voldoende cement Gaza in zes maanden zouden kunnen heropbouwen.

We hadden zo'n 35.000 mensen die werkzaam waren in de naai- en textielsector, voor export naar Israël. Ons textiel overspoelde hun markt omdat het beter en goedkoper was. Palestijnse zakenlui deden liever zaken in Israël dan in Egypte, omdat ze er meer ervaring mee hebben. Ons banksysteem is nauw verbonden met dat van Israël omdat de Oslo-akkoorden ons verhinderden om onze eigen munt te creëren. Daardoor gebruiken we nog altijd de Israëlische shekel.

Eén week echter nadat Hamas Gaza overnam, in juni 2007, schrapte Israël onze douanecode zodat we geen handel met anderen meer

Tunnels in Rafah – een levensbelangrijke maar gevaarlijke en onhoudbare levenslijn voor Gaza.

konden drijven. In september 2007 verklaarde het Israëlische kabinet Gaza tot vijandige entiteit, waardoor de Israëlische banken geen zaken meer deden met de onze. Geldtransacties tussen Israël en Gaza vielen stil, en er brak een crisis uit. Er kwamen minder shekels Gaza binnen, maar we hadden wel nog 400 miljoen shekel per maand nodig om 70.000 ambtenaren te betalen en verbintenissen met de privésector en UNRWA-medewerkers te kunnen nakomen.

En toch was er zelfs nog een uitstroom van shekels omdat Israëlische handelaars eisten dat Palestijnen op voorhand betaalden, in plaats van op krediet zoals voordien. Het vertrouwen ging in rook op omdat de inwoners van Gaza Israël niet konden bezoeken en Israël's niet zeker waren of ze hun geld wel zouden terugkrijgen. Toen een half miljoen Palestijnen Egypte binnenvielen nadat de grens met Egypte werd geopend, gaven ze een half miljard dollar uit in een periode van tien dagen, voornamelijk in shekels.* Toen Hamas aan de macht kwam, stroomden inkomsten uit licenties, verzekeringen, gezondheidszorg en vervoer naar de Hamas-regering in plaats van naar de bank. Hamas gebruikte het geld om zijn ambtenaren uit te betalen. Het resultaat is dat de banken nu geen cash meer hebben.

Economische onderwerping en afhankelijkheid

Je kunt de economie van Gaza niet vergelijken met die van Israël. Er is geen 'concurrentie'. Het bruto binnenlands product (BBP) van de hele Gazastrook is 1 miljard dollar – tegenover meer dan 120 miljard dollar in Israël. Hun inkomen per hoofd is 25.000 dollar. Hier

is dat minder dan 700 dollar. Het verschil is dus een verhouding van 30-1. Israël behoort tot de wereldtop wat de productie van gesofisticeerde en hoogtechnologische software, wapens en medicijnen betreft. Maar ze hebben bewust een aantal hiaten in hun economie gelaten die Gaza kan opvullen. Net zoals een rijke man een dienaar heeft omdat zijn eigen tijd 'kostbaarder' is. Er zijn plannen geweest om een industriezone naar Mexicaans voorbeeld te bouwen op onze grens.

Israël beschouwt ons als een laagdrempelige economische achtertuin met goedkope werkkrachten, waarvoor het producten van ondermaatse kwaliteit produceert die in eigen land niet verkocht zouden geraken. Zo zijn we Israëls tweede grootste afzetmarkt geworden na de VS. Eén van de redenen van de bezetting is van economische aard. Vier miljoen Palestijnen die voor 90% afhankelijk zijn van de Israëlische markt – met een totale korf van 5 miljard dollar per jaar en geen ziekteverzekering of kwaliteitsnormen – vormen een gigantische consumentenmarkt voor Israël. Ze kunnen ons alles verkopen wat ze willen, zonder beperkingen.

Israël heeft economische welvaart altijd als uitgangspunt gezien voor politieke vooruitgang. Het dacht dat dit de Palestijnen ertoe zou aanzetten hun politieke ambities op te geven. De geschiedenis bewees het tegendeel. Nabloes en Hebron waren rijke steden maar verzetten zich hevig tegen de bezetting. Gazaanse arbeiders verdienden 100 dollar per dag vóór de Eerste Intifada, maar niemand gaf zijn politieke ambities op voor een plasma-tv van 52", zoals premier Benjamin Netanyahu hoopte met zijn 'economisch vredesplan'. Een nationale vlag is niet te koop voor welvaart."■

** Op 23 januari 2008 lieten Hamas-militanten explosieven ontploffen bij de grensovergang van Rafah, waarbij een deel van de afsluiting rond de Gazastrook werd vernield. Tijdens de tien daaropvolgende dagen staken honderdduizenden inwoners van Gaza de grens met Egypte over, om producten te kopen die door de Israëlische blokkade schaars waren geworden.*

Economische instorting

Gedurende de laatste tien jaar hebben opeenvolgende Israëlische blokkades de economie van Gaza nagenoeg vernietigd. Tussen 1999 en 2003, vóór de huidige Israëlische blokkade, daalde de Palestijnse economie met 38% als gevolg van grensafsluitingen, door Israël gerechtvaardigd om veiligheidsredenen. Tegen 2004 leefde 65% van de bevolking in Gaza onder de door de VN bepaalde armoedegrens van 2 dollar per dag en tegen 2009 was hetzelfde percentage de facto werkloos.⁹ De Wereldbank heeft deze situatie beschreven als één van de ergste economische depressies van de recente geschiedenis.¹⁰

Van de 4,5 miljard dollar financiële steun die in maart 2009 op een conferentie in Sharm el-Sheikh door de internationale gemeenschap beloofd werd voor naoorlogse wederopbouw, is in de praktijk nog steeds niets te zien. Meer nog, volgens een rapport van CIDSE heeft de EU zich niet verzet tegen de onwettige Israëlische obstructie van haar hulpacties. Ze wil zelfs geen compensatie vragen voor de meer dan 11 miljoen euro aan oorlogsschade toegebracht aan infrastructuur gefinancierd door de EU.¹¹ Ondertussen wacht Gaza nog steeds op de herstelling van een groot deel van haar basisinfrastructuur.¹²

De 'economie' van de Gazastrook in haar huidige vorm is herleid tot een netwerk van honderden tunnels die het gebied via het vluchtelingenkamp in Rafah verbinden met Egypte. Massale hoeveelheden brandstof en goederen worden ondergronds binnengesmokkeld in erg gevaarlijke omstandigheden en aan prijzen die vaak onbetaalbaar zijn voor de meeste mensen. Hoewel de tunnels tijdelijk hulp bieden, vormen ze geen duurzaam alternatief voor de opening van de grenzen.¹³ ◆

Dr Abdel Hadi Abu Khusa

"Het enige dat ons op de been houdt, zijn Gaza's sterke sociale netwerken. Mensen weten dat hun families en buren hen zullen bijstaan als er iets gebeurt."

Gaza is niet de beste plaats om ziek te worden. Er is een gebrek aan medicijnen en hulpmiddelen, er zijn regelmatig stroomonderbrekingen en ziekenhuizen genieten geen bescherming tegen militaire aanvallen. Abu Khusa leidt de **Palestinian Medical Relief Society (PMRS)** in Gaza-stad, een niet-gouvernementele organisatie die een pleister plakt op de gapende wonden in de gezondheidszorg van Gaza en de Westelijke Jordaanoever.

"De Palestinian Medical Relief Society is een oude organisatie in Gaza. Onze kantoren bevonden zich vroeger vlakbij het burgerlijke Ministerie van Binnenlandse Zaken, maar op een nacht in februari 2008 viel de Israëliëse luchtmacht het ministerie aan. De bom was zo krachtig dat het alle aangrenzende gebouwen in puin legde en ons kantoor volledig verwoestte. We verloren onze deuren en ramen, onze ambulances, mobiele operatiekamers, computers en onze voorraad medicijnen. Het gebouw was gewoon onbruikbaar geworden. Niemand van het personeel raakte gewond, omdat het kantoor leeg was op dat moment, maar een kind uit de buurt werd gedood. Hij was nog geen jaar oud. Onze partnerorganisaties hebben ons geholpen om opnieuw te beginnen. Zonder hun steun zouden we hier in Gaza niets kunnen doen. We zijn afhankelijk van hen.

PMRS werd opgericht in 1979, toen we nog onder rechtstreeks Israëliësch gezag stonden. Ik kwam naar hier via de bloedbankorganisatie van Gaza. Ik ben mijn carrière eigenlijk begonnen als inspecteur voor het Gazaanse handelsdepartement tijdens de bezetting, maar ik was ook geweldloos activist in de Communistische Partij. Ik verloor die job toen ik om veiligheidsredenen gevangen werd genomen in 1977. De Israëliërs gaven me geen vijfsterrenbehandeling. Ze staken me in een kleine koude cel waar ze white noise afspeelden – een willekeurig kakofonisch elektronisch geluid met eenzelfde frequentie – tot ik buiten bewustzijn

raakte. De bedoeling daarvan is om je te doen vergeten wie je bent. Daarna werd ik ondervraagd. Na mijn vrijlating probeerde ik werk te vinden als arbeider in Israël, maar na drie dagen kwamen ze erachter dat ik in de gevangenis had gezeten en werd ik gedeporteerd. Ik ging dus werken voor de bloedbankorganisatie en vertrok van daaruit naar PMRS.

Dienstverlening verbeteren, houdingen veranderen

Er waren toen slechts twee actieve ziekenhuizen in Gaza, en omdat die enkel dichtbevolkte gebieden bedienden, konden de meeste mensen geen echte gezondheidszorg krijgen. Onze filosofie concentreerde zich op preventieve systemen, dus organiseerden we EHBO-cursussen en educatieve campagnes over bijvoorbeeld bloeddruk en diabetes. Inwoners van Gaza hebben een paar erg ongezonde gewoontes. Ze eten veel zoetigheden en ook vet eten zoals shoarma, puur vergif volgens mij. Daarom verspreidden we informatie over gezond leven en stoppen met roken. Sindsdien hebben we klinieken en gezondheidscentra opgestart in de vluchtelingenkampen en de rurale en achtergebleven gemeenschappen van Gaza.

Een moeder met kind die hun huis tijdens de oorlog van '08-'09 verloren

In Gaza lijdt meer dan 13% van de kinderen jonger dan 5 jaar aan groeistoornissen

We hebben ook campagne gevoerd om de negatieve houding tegenover de ongeveer 40.000 zwaar gehandicapte mensen in Gaza te veranderen. Tijdens de recente oorlog raakten zo'n 5.000 mensen gewond, en de meerderheid raakte blijvend gehandicapt. Israël gebruikte nieuwe wapens die het aantal slachtoffers maximaliseerden. Soms raakten mensen slechts licht gewond door granaatscherven, maar stierven ze een paar dagen later toch nog. Met die wapens experimenteerden ze op ons, net als met fosforwapens, misschien om die daarna in het buitenland te kunnen verkopen. Niemand weet wat de gevolgen daarvan op de lange termijn zullen zijn.

We hebben een psychosociaal programma nodig omdat we aan angst lijden. Ieder van ons is aan het schreeuwen. Mensen nemen Prozac-achtige pillen, eetlustonderdrukkers, Valium en andere kalmeermiddelen en pijnstillers. Na de oorlog bezocht ik een familie. Iedereen was aan het praten behalve een vrouw, die zwijgend met haar armen gekruist zat. Haar drie zonen waren gedood. Maar we staan ook voor een algemene gezondheids crisis, met een groot gebrek aan medicijnen, en honderden zwaar gehandicapte mensen die Gaza niet uit mogen om de nodige behandeling te krijgen.

We hebben chronische water- en rioeringsproblemen. We hebben een ontziltingsprogramma nodig omdat het water hier zout of vervuild is, en door de blokkade kunnen we niet aan de nodige materialen geraken om het te zuiveren. Als het zo doorgaat, wordt het hier een catastrofe. Gaza is een heel klein gebied en de bevolking blijft dramatisch groeien.

Optimistisch blijven

Het enige dat ons op de been houdt, zijn de sterke sociale netwerken van Gaza. Mensen weten dat hun familie en buren hen zullen bijstaan als er iets gebeurt. In een crisissituatie springen we bij en helpen we elkaar, waar het ook nodig mag zijn. Er zijn nu veel tekorten. Je kunt hier zelfs geen nieuwe kleren vinden. Zie je deze schoenen? Ik kocht ze drie dagen geleden voor 150 shekel. Ze zouden maar 30 of 40 shekel mogen kosten, maar de prijzen zijn gestegen als gevolg van de tekorten. We hebben zelfs geen stenen voor de grafzerken.

Ondanks alles blijf ik optimistisch. We zijn allemaal mensen en ik weet dat de meeste Israëlische joden ook onschuldige slachtoffers zijn. De meesten van hen kwamen uit Arabische landen en zijn onze vijand geworden omdat de Zionistische beweging hen naar hier heeft gedreven en ten koste van ons een staat heeft opgericht. * We haten hén niet, alleen hun regeringsbeleid tegen ons. Op een dag zal de situatie veranderen. Misschien zullen ik – of mijn zonen – het niet meer meemaken, maar ooit komt die dag. De meeste inwoners van Gaza willen de wereld gewoon laten zien dat we een goede, menselijke staat kunnen hebben en goede buren kunnen zijn. Ik geloof in mensen. Ik denk dat we uit onze ervaringen en vergissingen leren, zij het traag, heel traag.” ■

** Dit verwijst naar de Mizrahi-Joden die (onder dwang) vanuit Arabische landen naar Israël emigreerden in de jaren '50-'60, na de oprichting van de staat Israël.*

Gezondheid in gevaar

De gezondheidszorg in Gaza is ernstig verstoord ten gevolge van de blokkade. Diagnose- en röntgenapparaten gaan vaak stuk en kunnen niet worden hersteld omdat er geen reserveonderdelen kunnen worden geïmporteerd. Erger nog, veel levensreddende en gespecialiseerde behandelingen, zoals radio- en chemotherapie, zijn niet beschikbaar in de Gazastrook en patiënten doorverwijzen voor behandeling buiten het gebied vergt een lange bureaucratische weg met onbetrouwbare en vaak negatieve resultaten.¹⁴

Tussen juni en december 2007 kregen 713 patiënten (17,5% van het totale aantal) bijvoorbeeld geen toelating voor behandeling in Israël.¹⁵ Een rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie vermeldt 32 gevallen van patiënten die stierven in een tijdsspanne van vijf maanden terwijl ze wachtten op gespecialiseerde medische behandeling buiten de Gazastrook.¹⁶ Zowel Physicians for Human Rights in Israël als het Al-Mezan Center of Human Rights hebben vastgesteld dat patiënten die weigeren informatie te verstrekken aan de Israëlische autoriteiten, geen toelating krijgen voor behandeling.¹⁷

Beperkingen op brandstof en elektriciteit kunnen stroomonderbrekingen van 8 tot 12 uur per dag veroorzaken in ziekenhuizen. Tekorten aan medicijnen en materiaal zijn eveneens een voortdurend probleem, omdat deze enkel met toestemming van Israël Gaza binnen mogen. Door chronische ondervoeding lijdt 13% van de kinderen jonger dan 5 jaar aan groeistoornissen.¹⁸ Anemie door ijzergebrek is een ernstig probleem bij kinderen en zwangere vrouwen. Jammer genoeg wachten de ziekenhuizen en klinieken die deze aandoeningen kunnen behandelen nog steeds op het herstel van structurele schade veroorzaakt tijdens de oorlog van '08-'09.¹⁹ ◆

Ahmed Sourani

"Afhankelijkheid is een groot probleem hier. En we hebben gemerkt dat het produceren van je eigen voedsel een gevoel van macht geeft."

Gaza was vroeger bekend om de productie van citrusvruchten, amandelen, groene granen en bonen. Vandaag kan Gaza niet in zijn eigen levensonderhoud voorzien. Ahmed Sourani is projectleider van de Agricultural Development Association in Gaza. Voordien bekleedde hij dezelfde functie voor de Palestinian Agricultural Relief Committees, een lokale ngo die de Gazaanse boeren helpt hun omgeving op een duurzame manier te ontwikkelen en hun land terug te claimen.

"De tanks die hier kwamen, schoten de muren in puin. Ze schoten op alles dat langsheen deze binnenweg ligt, die van de grensovergang bij Erez door de velden tot in Gaza-stad loopt. Meer dan 80% van het materiaal in het noordelijke kantoor van PARC werd vernietigd in de recente oorlog. Ik denk dat de soldaten die hier verbleven de grootste schade hebben veroorzaakt, omdat die schade met lichte wapens en met de hand is aangericht. Op sommige machines waren zelfs smerige vloeistoffen gegooid. Het lijkt alsof ze van plan waren het PARC-gebouw te gebruiken als hoofdkwartier nog voor ze binnenvielen. Ze wisten dat het een ngo-kantoor was, en dus veilig.

Mijn familie is oorspronkelijk van Gaza. Ik ben geen vluchteling. Ik groeide op in een klein huis zonder land, maar binnen kweekten we planten en kruiden in kleine potjes en soms hielden we ook kippen. Mijn ouders leerden me dat landbouw een manier is om te bewijzen dat je tot dit land behoort. Het was een goede les.

Ik doe vandaag met mijn kinderen aan stedelijke landbouw in de tuin. Ik heb twee olijfbomen, een citroenboom, twee dadelpalmen en een paar bladgroenten. Zelfs families in appartementsblokken hebben munt of medicinale kruiden op de vensterbank staan. Landbouw is hier stedelijk – of halfstedelijk – omdat onze landoppervlakte drastisch beperkt is sinds 1967. Onze bevolking

is ook snel toegenomen en ons milieu is vervuild geraakt. Bijna een derde van ons land wordt gebruikt voor landbouw, maar de Gazastreek is één aaneenschakeling van verstedelijkte gebieden, dus de hoeveelheid land die elke landbouwer gemiddeld ter beschikking heeft, is 0,5-4 dunam. Eén dunam komt overeen met 1000 m².

Mijn masterscriptie aan het Britse Institute of Development Studies gaat over het bouwen van bruggen tussen Gaza's boeren – waarvan 95% stedelijke kleine boeren zijn – en lokale en internationale ngo's. Ik heb een jaar geprobeerd ernaartoe te reizen via het Britse consulaat en contacten bij de universiteit. Maar de grensovergang Erez was gesloten en de Egyptische grens ook. Ik miste mijn eerste semester in 2007 en begon de cursus dan in het tweede jaar in 2008. Telkens ik terug in Gaza kwam, was ik bang niet meer terug te kunnen door de grensafsluitingen en de bezetting.

'Er zijn ook goede mensen in Israël'

Toen ik jonger was, was ik meer dan 10 jaar actief bij linkse politieke partijen hier. In december 2007 ontdekte ik dat er ook in Israël goede mensen waren, nadat mijn 15-jarige zoon Kamal ernstig gewond raakte toen hij op straat aan het spelen was. Hij bevond zich op amper 10 meter van onze voordeur toen de auto van een gezochte Palestijn bij het voorbijrijden werd opgeblazen door Israëlische vliegtuigen. Kamal liep scherfwonden over zijn hele lichaam op, van kop tot teen, en had meerdere operaties nodig op zijn borst en rug.

Ik voelde de contradictie toen ik hem naar Israël bracht. Na vier dagen kwam Kamal weer bij bewustzijn in het ziekenhuis. Het was de eerste keer dat hij Joden of Israëli's zag. Als kind vroeg hij me eens hoe Joden eruit zien: "Zien ze eruit zoals wij, of anders?" De artsen en verpleegsters omringden ons met goede zorgen.

Palestijnen in de rij voor voedselhulp in Gaza-stad

Maar de Israëlsche bezetting is voor een groot deel verantwoordelijk voor onze situatie. Boeren waren hier al heel arm, maar sinds de laatste oorlog heeft minstens 15% van hen geen toegang meer tot hun land. Ze zijn werkloos en afhankelijk van internationale voedselhulp. Afhankelijkheid is een groot probleem hier en we hebben gemerkt dat het produceren van je eigen voedsel een gevoel van macht geeft. Het verandert je omgeving en geeft je er controle over. Je wordt productief en dat betekent veel voor een mens.

Afgesloten van de buitenwereld

Vijf jaar geleden zijn we gestart met een nieuw initiatief. De boeren bleven ons zeggen dat ze iemand zochten om hun producten voor een eerlijke prijs aan te kopen en het aan arme families te geven in de vorm van verse voedselpakketten. Dit model – ‘Van

belegerde boeren naar belegerde families’ – is nu overgenomen door internationale organisaties. Als we dezelfde toegang tot regionale markten hadden als andere landen, zouden we geen financiële steun nodig hebben. Maar we leven in een erg onstabiele situatie.

We maken ons op voor een nieuw tijdperk, maar we kunnen de eerste stap niet zetten. De situatie hier kan enkel van buitenaf veranderd worden. In Gaza leven we in een gigantische vergeetput met een gesloten klimaat en cultuur. We kijken met bange ogen naar de buitenwereld. We willen kunnen zien en horen wat er buiten gebeurt, dus geven mensen al hun geld uit aan internetaansluitingen en satellietkanalen. We willen begrijpen wat er buiten gebeurt, maar we hebben er geen toegang toe. We kunnen enkel toekijken vanop grote afstand.” ■

Landbouw en de bufferzone

Bijna 80% van de bevolking in de Gazastrook is afhankelijk van een of andere vorm van humanitaire hulp. Een van de redenen voor deze voedselonzekerheid is de bufferzone. Dit is een gebied vlakbij de grens met Gaza dat door Israël werd gecreëerd en gerechtvaardigd met veiligheidsredenen. Het resultaat is dat bijna 30% van Gaza's vruchtbaarste grond verboden terrein is geworden voor de boeren uit Gaza.²¹

De oorspronkelijke bufferzone van 50 meter die Israël opeiste na het ondertekenen van de Oslo-akkoorden, werd overeengekomen met de Palestijnse Autoriteit. Sinds het begin van de Tweede Intifada, is de zone die door Israël gecontroleerd wordt echter gestaag uitgebreid. Eerst tot 150 meter, en daarna nog verder. Vandaag is de bufferzone ongeveer 55 kilometer lang, van Beit Lahia in het noorden tot Rafah in het zuiden met een breedte die varieert van 300 tot 600 meter. Boeren die zich in de zone begeven, riskeren hun leven. 50% van Gaza's veeproductie situeerde zich vroeger binnen de bufferzone, en de helft van die projecten is nu verloren gegaan. Daardoor moeten vlees en zuivelproducten nu worden geïmporteerd.²²

De recente oorlog ondermijnde Gaza's al beschadigde landbouwsysteem verder. De verwoesting was echter al vroeger begonnen. Tijdens Israël's militaire offensief werden 12.000 dunam grond vernietigd, maar 40.000 dunam waren al verwoest in de voorgaande 8 jaren.²³ Alles bij elkaar vertegenwoordigt het cijfer zowat een derde van Gaza's landbouwgrond. Tijdens de oorlog kwamen minstens 100 boeren om het leven en werden talloze boerderijen, serres, boomgaarden, waterputten en irrigatiesystemen vernield. ◆

Mohammed, Ahmed, Murad, Baha, Rafat, Ali

"Ik bid elke dag, en wanneer ik bid, huil ik.
Wanneer ik mijn verhaal vertel, huil ik.
Er woedt een oorlog binnen in mij."
(Mohammed)

De naam 'Theatre Day Productions' verwijst naar de droom dat ooit alle Palestijnse kinderen tijdens het schooljaar een 'theaterdag' zullen hebben. Sinds haar oprichting organiseerde de organisatie workshops, training en theaterproducties voor duizenden kinderen en jongvolwassenen in Gaza. Zoals blijkt uit het volgende gesprek met zes leden van de organisatie, biedt ze hen een creatieve ruimte tussen de bezetting, de afsluiting en het geweld.

Murad: "Alles in mijn leven voelde altijd al klein aan. De mensen met wie ik praatte, hadden een enge visie op het leven. Mijn kamer is klein. Mijn matras ook. Ik deel ze met mijn broer Mohammed onder één deken. Hij is dikker dan ik, dus als hij me duwt, val ik eraf. In de auto was ik altijd de overbodige passagier. Het voelde alsof ik niks had in deze wereld. Ik werkte vroeger in de media, maar kon mezelf er niet in vinden. Mijn droom kon enkel gerealiseerd worden in het theater, omdat je hier kunt doen wat je wilt. Ik voel me vrij vanbinnen.

Ahmed: Ik begon hier toen ik 15 was en studeer nu om een diploma dramatische kunst te behalen. Ik werd geboren tijdens de Eerste Intifada, en toen die voorbij was, kwam de Tweede Intifada eraan. Ik had het gevoel dat ik constant in oorlogstijd leefde. De liedjes hier zijn oorlogsliederen. Je bent altijd bang voor oorlog. Ik wou dat we geen oorlogen hadden. Ik reis graag en ben twee keer buiten Gaza geweest. Maar omdat de grenzen nu gesloten zijn, moeten we proberen om hier gelukkig te zijn.

Ali: Ik heb een moeilijke relatie met mijn vader en toen ik mij bij het theater aansloot, veroorzaakte dat grote problemen. Mijn vader was de oudste van zijn broers en heeft gewerkt sinds zijn vader stierf, toen hij nog een kind was. Hij draagt de lasten van de hele familie en dat heeft hem moe gemaakt. Maar zijn ideeën zijn niet de mijne. Ooit viel hij me aan met een hamer toen ik om een

shekel vroeg. Ik herinner me dat ik mezelf in slaap heb gehuild die nacht. Na school hielp ik hem altijd bij zijn werk: ik droeg suiker en rijst op mijn rug – of op die van de ezel – van UNRWA naar de opslagplaatsen. Maar ik kon niet tegelijk zowel dat blijven doen als hier werken. Mijn vader houdt niet van theater. Maar toen hij naar een voorstelling van mij kwam kijken, reciteerde ik het verhaal van de hamer. Hij herinnerde het zich en voelde zich beschaamd. Die avond vertelde ik hem voor het eerst dat ik niet meer met hem wilde werken. Ik wil er niet uitzien als een ezel! Soms, wanneer ik in mijn werkkledij naar de repetities kwam, voelde ik me beschaamd. Rafat zei me dat ik me geen zorgen moest maken. Ik putte er moed uit. Ik voel dat ik hier een doel heb. De mensen hier zijn als een tweede familie voor mij.

Mohammed: Ik leef met een klein gezin in het kamp van Khan Younis. Mijn vader vond theater vroeger nogal vreemd, maar toen hij naar mijn optreden kwam kijken, stond hij op, applaudisseerde en omhelsde me achteraf. Mijn moeder vond echter nog altijd dat ik me op mijn werk moest concentreren, tot de burens haar een theaterprogramma toonden met een foto van mij erin. Ze zei: "Ja, hij is acteur! Mijn zoon is heel beroemd!" Sindsdien is ze er heel gelukkig mee.

De realiteit vatten in theater

Murad: In 2007, speelden we een stuk dat we zelf schreven: De algemene staking. De personages die we speelden, waren allemaal zenuwachtig en het podium stond vol afval en vuilnisemmers. Ik speelde het middelste kind met twee broers, dat telkens opnieuw klappen kreeg van de andere acteurs. Soms neigde mijn personage naar sterke mensen, soms naar zwakke. Uiteindelijk probeerde het gewoon zijn evenwicht te vinden en te leven. Het thema van het stuk was nationale stress en hoe kleine mensen vertrappeld werden onder de voeten van grotere mensen en het leven lieten tijdens de onlusten [van juni 2007].

'Shebab' (straatjongeren)

Mohammed: Er is geen verschil tussen de Palestijnse groeperingen. Ze zijn allemaal slecht. Het stuk draaide rond een gezin, maar het ging ook over de situatie. De globale boodschap was: waarom praten we eerst niet met elkaar voordat we beginnen vechten? Ik speelde Sami in de productie, een sterke maar diep ongelukkige man die agressief is en niet kan slapen. Hij wil dat mensen hem begrijpen, maar in Gaza willen mensen niet eens samen zitten, laat staan praten of luisteren. Ik heb ook innerlijke problemen die ik niet kan uitleggen, en waarvoor ik wegvlucht. Ik bid elke dag, en als ik bid, huil ik. Wanneer ik mijn verhaal vertel, huil ik. Er woedt een oorlog in mij. Ik acteerde niet in het stuk. Ik vertelde de waarheid. Ik zag veel schietpartijen als kind en in 2006 was ik bang dat ik zou worden gedood. We waren ook bang dat de mensen die we in het stuk bekritiseerden, ons zouden doden.

Ahmed: De meeste mensen waren te bang om te protesteren tijdens de gevechten tussen Hamas en Fatah, omdat demonstranten toen in de benen werden geschoten. Mensen waren minder bang van Israëlische wapens dan om gedood te worden door hun broeders. Op een zekere nacht, maakte ik echter een spandoek waarop stond "Wij willen leven", geschreven op een Palestijnse kaart, en beschilderde mijn gezicht met zwarte verf. Het was moeilijk om mijn voordeur te openen, maar ik moest de angst in mij overwinnen. Dus ging ik naar buiten en begon gewoon te stappen. Ik wist niet wat ik moest doen en het duurde niet lang voordat ik werd

gearresteerd door de Hamas-politie. Ze brachten me naar het politiebureau, namen mijn spandoek in beslag en ondervroegen me. Maar ik werd uiteindelijk vrijgelaten. Daarna was ik niet meer bang. Wanneer je de confrontatie met je angst aangaat, voel je je achteraf een stuk beter. Ik gebruikte die emotionele ervaring in de voorstelling.

Gebrek aan elke bescherming

Mohammed: Veel mensen zijn gek geworden door de situatie hier. Zelfs wanneer ik nu met jou spreek, voelt het alsof ik aan het acteren ben omdat ik zoveel beelden in me heb. De gevechten tussen Hamas en Fatah zitten in me, en ook de oorlog (van '08-'09).

Rafat: Tijdens de oorlog kon je je nergens verstoppen omdat de grensovergangen gesloten waren. Alles was gesloten. Je wilde gewoon dood. Je wilde vechten. Het was heftig. De F-16-gevechtsvliegtuigen maakten een oorverdovend lawaai en overall stierven mensen. Je kon niet slapen of eten. Je kon geen douche nemen. Je kon zelfs niet vrijen in je bed! Je wilde iedereen om je heen beschermen, maar dat ging niet.

Ali: Toen Israël voor de eerste keer aanviel, raadden ze ons aan om via een andere weg naar huis te gaan, omdat er zich in deze straat een politiebureau bevond. We waren amper 100 meter van die plaats verwijderd, enkele seconden, toen we een explosie hoorden. Daarna zagen we bloedende en stervende mensen. Er lagen dode mensen, en schoenen en dozen, en stervende kinderen. Wie wilde helpen, kon enkel lichaamsdelen van mensen bij elkaar zoeken. Een van onze vrienden werd geraakt tijdens de bombardementen, samen met zijn zus. Hij verloor twee benen en een arm. We smeekten hem om terug naar het theater te komen, omdat we hem willen helpen om alles te verwerken, maar hij is alleen. We kunnen hem niet helpen, en hij kan zichzelf niet helpen. We missen hem. Hij was een groot acteur." ■

Opgroeien in Gaza

Ongeveer de helft van de bevolking van Gaza is jonger dan 15 jaar. Zij, en eigenlijk alle inwoners van Gaza jonger dan 30, zijn opgegroeid tijdens de Tweede Intifada, die uitbrak in september 2000. De Israëlische mensenrechtenorganisatie B'tselem meldt dat Israëlische veiligheidstroepen, tussen het begin van de Tweede Intifada en de oorlog van '08/'09 in Gaza, 952 Palestijnse minderjarigen doodden.²⁴ Jonge mensen in Gaza waren echter niet alleen getuige van het geweld dat door het Israëlische leger werd gebruikt, maar maakten in juni 2007 ook de hevige gevechten tussen Fatah en Hamas mee, en dat heeft langdurige psychologische gevolgen.

Bovenop dit trauma komt nog het feit dat jonge inwoners van Gaza geen toelating krijgen om in het buitenland te werken of te studeren. Ze zitten vast in een de facto gevangenis met weinig vooruitzichten, en niet minder dan 58,6% van de 15- tot 24-jarigen is officieel werkloos.²⁵ Volgens rapporten zal de helft van de kinderen in Gaza – 350.000 mensen – een of andere vorm van posttraumatische stress-stoornis ontwikkelen als gevolg van de situatie waarin ze opgroeien.²⁶ De blokkade kan ook de kansen op een toekomstige verzoening beïnvloeden omdat, in tegenstelling tot vorige generaties, slechts weinig Gazaanse tieners vandaag Hebreeuws spreken, nog minder al eens in Israël zijn geweest en zogoed als niemand van hen contact heeft gehad met Israëlische Joden in niet-conflictsituaties. ♦

Theatre Day Productions website:
www.theatreday.org

Bezetting

De Gazastrook is een stukje land aan de kust, 41 kilometer lang en tot 12 kilometer breed, aan de zuidwestelijke grens tussen Israël en Egypte. Gaza-stad ('het fort') bestond 3.500 jaar geleden al en was een begeerde plaats omwille van haar positie als strategisch knooppunt in het Middellandse Zee-gebied. Vandaag is Gaza met zijn 1,5 miljoen Palestijnse inwoners een van de dichtstbevolkte plaatsen ter wereld.²⁷

In 1948-1949, toen Israël zich vestigde op 78% van historisch Palestina, sloegen minstens 726.000 Palestijnen op de vlucht of werden verdreven. Velen van hen kwamen terecht in wat de Gazastrook zou worden. Dit gebied stond toen onder Egyptisch bewind. Tijdens de Zesdaagse Oorlog in juni 1967 bezette Israël de Gazastrook militair en vestigde er 8.000 kolonisten in 21 nederzettingen. Onder bescherming van het Israëlische leger controleerden die 25% van het gebied, 40% van het akkerland en een groot deel van het water.²⁸

De aanwezigheid van de kolonisten verhoogde het gevoel van onderdrukking bij de Palestijnen. In december 1987, begon de Eerste Intifada — de 'stenenoorlog' — in Gaza nadat vier burgers werden gedood in Jabalia. De Intifada verspreidde zich naar alle bezette gebieden als een campagne van stakingen en burgerlijke ongehoorzaamheid. Als gevolg van harde Israëlische repressie werd de opstand geleidelijk gewelddadiger. Gedurende een periode van bijna zes jaar kwamen 160 Israëli's en 1.163 Palestijnen om het leven.²⁹

De Oslo-akkoorden van 1993-1995 leidden tot een afname van het geweld en de oprichting van de Palestijnse Autoriteit. In juli 1994, keerde de Palestijnse leider Yasser Arafat terug naar Gaza na jaren van verbanning. Maar de bezetting van Palestina duurde voort. Het vredesproces kwam al snel muurvast te zitten. ♦

Gaza-strand op een vrije dag

Internationale luchthaven van Gaza — systematisch vernietigd door het Israëlische leger tijdens de Tweede Intifada

Tweede Intifada, 'disengagement' en machtsstrijd

In september 2000 brak de Tweede Intifada uit en werd Gaza een plaats van confrontatie tussen Palestijnse gewapende groepen en het Israëlische leger. Israëlische invallen en zogenaamde 'targeted killings' werden bijna dagelijkse kost. Ook de Palestijnse aanvallen op de nederzettingen namen toe en duizenden zelfgemaakte raketten werden lukraak afgevuurd op woonkernen in Israël.

Na de dood van Yasser Arafat besliste Israël eenzijdig om zich terug te trekken uit Gaza. Tijdens de zomer van 2005 werden de nederzettingen ontmanteld en de kolonisten en soldaten teruggetrokken. De bezetting was daarmee echter niet afgelopen. Israël behield de controle over de grenzen, het luchtruim, de waterbronnen, de munteenheid, de elektriciteit, het bevolkingsregister en het belastingstelsel van Gaza.

In januari 2006 versloeg Hamas Fatah in de Palestijnse verkiezingen. Israël, de EU en de VS legden al gauw sancties op aan de Palestijnse Autoriteit. Toen militanten uit Gaza de Israëlische soldaat Gilad Shalit gevangen namen, keerden de Israëlische troepen tijdelijk terug naar Gaza in een militaire operatie die meer dan 400 levens kostte.³⁰ Ook interne Palestijnse conflicten veroorzaakten chaos, tot Hamas in juni 2007 Fatah versloeg in een broedergevecht op leven en dood. Sinds dat moment worden Gaza en de Westelijke Jordaanoever geregeerd door vijandige Palestijnse partijen. ♦

Blokkade en oorlog

Na de machtsovername door Hamas in 2007, riep Israël Gaza uit tot 'vijandige entiteit' en legde een nooit geziene blokkade van onbepaalde duur op. Een verbod op export en alle import, behalve van de meest noodzakelijke humanitaire goederen, veroorzaakte de ineenstorting van de Gazaanse economie. De beperkingen verstoorden het normale leven ernstig, maar brachten Hamas niet ten val. En ook Gilad Shalit konden ze niet vrij krijgen. Integendeel, als antwoord op de blokkade en de Israëlische aanvallen op zijn leiders vuurde Hamas steeds meer raketten af op Israëlische steden. Een staakt-het-vuren in juni 2008 bracht tijdelijk verlichting voor burgers aan beide kanten, maar hield niet stand. Op 27 december 2008 lanceerde Israël operatie 'Gegoten Lood', een grootschalig militair offensief dat 23 dagen duurde en ongezien leed veroorzaakte. 13 Israël'is en zo'n 1.400 Palestijnen kwamen om het leven.³¹ ♦

Auto- en bootmotoren worden aangedreven door frituurolie omwille van brandstoftekorten

Een spandoek op straat met een afbeelding van Ahmad Yassin, de medestichter en spirituele leider van Hamas

Hamas

De islamitische verzetsbeweging Hamas ('enthousiasme' in het Arabisch) werd opgericht in december 1987. De beweging groeide naarmate de Palestijnse samenleving radicaler werd als reactie op de bezetting, en de politieke islam zich in het Midden-Oosten verspreidde. Hamas won aan populariteit in het bezette gebied door een netwerk van sociale bijstandsorganisaties dat hulp bood aan de armste Palestijnen. In 1994 lanceerde het de eerste van een reeks zelfmoordaanslagen op Israëlische burgers, als wraak voor een bloedbad onder Palestijnen in Hebron. Als symbool van verzet tegen de Oslo-akkoorden, breidde de beweging zich bij elke mislukking in het vredesproces exponentieel uit.

In de periode van 2000 tot 2004, doodde de militaire vleugel van Hamas honderden Israëlische burgers. Nog vóór Israëls terugtrekking uit Gaza, riep Hamas evenwel een eenzijdig staakt-het-vuren uit en concentreerde zich op de uitbreiding van zijn politieke macht. Tijdens deze periode besliste Hamas om deel te nemen aan de verkiezingen van de Palestijnse Wetgevende Raad. Het stippelde een politiek programma uit en schoof kandidaten naar voren. Het programma was gebaseerd op de strijd tegen corruptie, verbetering van de dagelijkse leefomstandigheden, respect voor islamitische waarden en de strijd tegen de Israëlische bezetting. De partij had haar overwinning tijdens de verkiezingen van 2006 vooral te danken aan de ontevredenheid die er bij de bevolking bestond over de corruptie bij Fatah en de onmacht van de PA.³² ♦

Eyad el-Sarraj

“Het leven in Gaza is positief en mooi.”

Bijna iedereen in Gaza is getraumatiseerd door de bezetting, de blokkade en de oorlog. Eyad el-Sarraj is beter geplaatst dan wie ook om de menselijke gevolgen daarvan te beoordelen. Als psychiater en stichter van het Gaza Community Mental Health Programme – dat uitgebreide mentale gezondheidszorg in de Gazastrook wil aanbieden – is hij al vier decennia werkzaam als mensenrechtenactivist.

“Ik herinner me de dag in 1948 waarop we Be’ersheva verlieten. Mijn vader zat achteraan in een vrachtwagen, en mijn moeder was aan het huilen. Ze had haar naaimachine niet kunnen meenemen. Telkens ze daarna aan het naaien was in Gaza, of ze nu onze broeken inkortte of kussenslopen maakte, hilde ze.

We leefden niet in een vluchtelingenkamp. Maar ik had vrienden van de kampen op school. Er was discriminatie, racisme bijna, tussen de vluchtelingen en niet-vluchtelingen. Op vluchtelingen werd neergekeken. Sommigen waren oorspronkelijk edellieden en grootgrondbezitters. Maar omwille van hun ontworteling waren ze totaal verarmd. Mensen uit de hogere klasse lieten hun kinderen niet met hen trouwen. De meeste van de grote families waren zeer conservatief. Ik ben een trotse uitzondering. Ik vraag mensen niet of ze vluchteling zijn, of welke hun religieuze of politieke status is, en ik beoordeel ze ook niet volgens die criteria. Maar ik behoor tot de liberale minderheid.

Ik deed het goed op school en wilde landbouwer worden. Maar mijn moeder beschouwde landbouwers als boerenkinkels. Dus ging ik in plaats daarvan naar Egypte om geneeskunde te studeren. Het was puur van buiten leren en dat vond ik saai. Dus toen ik mijn opleiding had afgerond, specialiseerde ik me in psychiatrie. Dat was mijn introductie in mensenrechten omdat ik ontdekte dat mentaal zieke patiënten slechter werden behandeld dan beesten. Ik besloot mijn leven te wijden aan het verdedigen van hun rechten.

Midden de jaren '80 werkte ik in een ziekenhuis in Cornwall en woonde in een prachtig huis bovenop een heuvel. Ik had een Engelse vrouw, kinderen en leidde een heel mooi leven. Toen begon de Eerste Intifada. Ik moest terug. Sindsdien heb ik zoveel gevechten en pijn doorstaan, maar ik heb geen spijt. Het leven in Gaza is positief en mooi. We willen weg, maar we voelen ons nergens anders thuis. Het is als een verslaving.

Producten van hun omgeving

Veel kinderen hier liepen psychologische trauma's op tijdens de Eerste Intifada, toen ze zagen hoe hun vaders werden afgeranseld. Uit een onderzoek dat ik bij 3.000 kinderen uitvoerde, bleek dat 46% van hen had gezien hoe hun vader geslagen werd door soldaten. Dat brak de vader als symbool van kracht volledig. Toen we de kinderen vroegen om een spel met Arabieren en Joden te spelen, wilden ze liever Joden zijn, nooit Palestijnen. Het Israëlische leger had hun vaders immers geslagen, gearresteerd en vernederd. Dat creëerde een vacuüm, en kinderen hebben iemand nodig die kracht uitstraalt. Ze vonden een substituut bij de gewapende militanten.

Kinderen zijn het veerkrachtige product van hun omgeving. Als je de omgeving verandert, verander je het kind. In tegenstelling tot volwassenen, zijn kinderen gemakkelijk beïnvloedbaar. Daardoor zijn ze de ultieme slachtoffers, van de Israëli's of van hun ouders. Ze hebben een warme omgeving nodig, aanmoediging, bevestiging en veiligheid. Die zaken vinden ze hier niet. Kinderen worden te vroeg volwassen. Ze moeten zich van jongsaf aan weren en deze situatie wordt van generatie op generatie erger. Tijdens de Eerste Intifada wierpen kinderen met stenen. Twaalf jaar later groeide uit die generatie de eerste zelfmoordterrorist. Wat zal er met de kinderen van vandaag gebeuren binnen tien jaar? Ik vrees dat we dan de gevolgen zullen zien van de recente oorlog.

Twee kinderen dwalen rond in een verwoeste buurt van het kamp van Jabalia

Het trauma van de oorlog

Tijdens de gevechten overheerste er een overweldigend gevoel van angst, zoals ik het nooit eerder kende. Je kon de angst zien in de ogen van de mensen, vooral in die van de kinderen, en in hoe ze over straat liepen. Toen de oorlog voorbij was, zei mijn vrouw: "De volgende keer dat ik een vliegtuig hoor overvliegen, val ik dood neer". Gedurende bijna een maand was er constante paniek.

Op een nacht kwamen 26 van onze burens naar mijn huis. Ze waren doodsbang omdat ze een waarschuwing hadden gekregen dat hun huizen binnen vijf minuten zouden worden gebombardeerd. Bijna elke nacht kwamen mensen op bezoek en bleven ze hier overnachten omdat ze dit een veilige plek vonden. Ik heb zoveel dramatische telefoontjes gekregen. Een van mijn personeelsleden belde en zei: "Er staat een gewonde man voor mij. Hij is aan het sterven! Stuur alstublieft het Rode Kruis! Ik kan niks doen!" Op de achtergrond hoorde je mensen schreeuwen. Mijn god, al die verhalen. En dan waren er natuurlijk nog de mensen die belden omdat hun kinderen elke nacht in bed plasten. Iedereen was bang: elke klasse, elke burger. Ik was ook bang.

De vrouwen sliepen beneden in ons huis en ik sliep in mijn slaapkamer. Ali, mijn jongste zoon, wilde niet slapen als hij niet naast mij kon liggen. Ik was altijd bezorgd om hem, omdat een bom eerst door het raam van mijn slaapkamer zou ontploffen. Daarom bracht ik hem elke nacht, na een half uur, naar zijn moeder om

daar verder te slapen. Soms was het stil, maar dan was er plots een explosie en daverde het huis alsof er een aardbeving was geweest. Je voelde de grond onder je bewegen of hoorde plotse ontploffingen in de lucht boven je hoofd. Het lawaai was verschrikkelijk en de kinderen werden bang als de vrouwen om twee uur 's ochtends begonnen te schreeuwen.

Op een dag rook ik iets verbrand in onze tuin. Ik ging naar buiten om te zien wat het was, en kreeg een brandend gevoel in mijn neus. Ik riep iemand en hij zei: "Dat is fosfor, wees voorzichtig. Blijf binnen en hou de ramen gesloten want het is dodelijk!" We hebben hier een kind met astma dat een ventilator nodig heeft. Er was toen geen stroom, dus hielden we wat benzine over voor de generator, voor het geval hij het nodig had. Astmalijders krijgen meer aanvallen wanneer ze angstig zijn en met dat brandende stof dat neerwarrelde, dacht ik: "Mijn god, hij zal sterven". Ik was zo bang. Zo beleefde ik het. En ik woon in een van de best beschermde huizen in Gaza. Kan je je inbeelden hoe anderen zich voelden die hun geliefden zagen omkomen en wiens huizen verwoest werden? Velen van hen zullen nog lang symptomen vertonen van posttraumatische stress.

Tijdens een gevecht draaien je hersenen en verdedigingsmechanismen op volle toeren. Zodra je je ontspant, komen symptomen die onderdrukt werden opnieuw naar boven. Geweld richt zich naar een doel buiten jezelf. Maar wanneer dat verdwijnt, moet al die energie nog ergens naartoe kunnen. Uitgesteld verdriet heeft veel tijd nodig om boven te komen. Het sijpelt je leven binnen. Mensen lijden jaren aan chronische hoofdpijn of milde depressie. Sommigen vertonen psychosomatische symptomen, vaak pijn in de borst of hebben het gevoel dat hun hart stopt. Mensen lijden op zoveel verschillende manieren. De lucky few krijgen therapie, of slagen erin zichzelf te helpen via introspectie. Bij de meeste mensen is geen van beide een optie." ■

De psychologische impact van de oorlog

De afgelopen tien jaar beleefde Gaza een collectieve nachtmerrie. De gevolgen daarvan weerspiegelen zich in een extreem hoog aantal depressie-, angst- en stressgevallen, veroorzaakt door het conflict en de blokkade. Kinderen zijn bijzonder gevoelig voor het geweld. Meteen na de recente oorlog, onderzocht Eyad Sarraj een willekeurige groep van 6- tot 17-jarigen. Uit die studie bleek dat 61,5% van hen aan ernstige tot zeer ernstige traumatische stressreacties leed, en 30% aan matige posttraumatische stressreacties. Vrijwel niemand in de onderzochte groep voelde zich veilig in huis.³³

Het onderzoek onthulde ook de omvang van het geweld waaraan de kinderen in Gaza werden blootgesteld: 91,4% was getuige van bombardementen, 63,9% zag hoe naburige huizen werden beschoten door tanks en zware artillerie, 32,2% aanschouwde de vernietiging van hun eigen huis, en 21,7% zag een naast familielid om het leven komen.

De impact van het geweld en de blokkade creëert een uiterst zorgwekkende situatie die de ontwikkeling van veel kinderen blijvend kan beïnvloeden. ◆

Gaza Community Mental Health Programme
website: www.gcmhp.net

Asmaa al-Ghoul

"Het vuur in mij is nooit uitgestorven of aan banden gelegd. Ik kan gewoonweg niet als een schaap de kudde volgen."

Gaza onder blokkade voelt aan als een broeikas. De claustrofobische druk van de bezetting voedt vaak de ergste vormen van patriërchaat. Toch slagen de vrouwen in Gaza erin om in die moeilijke omstandigheden een leven op de bouwen. Asmaa al-Ghoul uit Rafah baande zich een weg als schrijfster, en kreeg zelfs enkele literaire onderscheidingen.

"Mensen in Gaza kennen me als journalist van de krant al-Ayam. Het is geen onafhankelijke krant, maar beter dan de Fatah- of Hamas-gezinde kranten. Voorheen werd mijn werk niet gecensureerd. Maar onlangs heb ik onder politieke druk ontslag genomen. Het is niet gemakkelijk om hier onafhankelijk journalist te zijn. Ik ben nu betrokken bij een seculiere jeugdbeweging die 'Wake Up!' heet en strijdt voor burgersvrijheden. Ik ben gescheiden en mijn zoon woont bij mij, mijn ouders, vijf zussen en drie broers. Ik ben hier gelukkig. Gaza is mijn keuze.

Opgroeien in het kamp van Rafah

Mijn familie waren vluchtelingen uit Sarafand, een dorp vlakbij Ramleh. Ik heb acht ooms en ze bouwden een huis in het kamp van Rafah, steen voor steen terwijl ze in één kamer woonden. De familie gebruikte elke dag een maaltijd van bonen en deelde een extern toilet met het hele kamp! Mijn ooms voltooiden het huis in 1980. Ik werd er geboren.

De VN gaf letters aan de zones van het kamp, zodat ze wisten waar het voedsel en de dekens naartoe moesten. Ons huis lag niet ver van de grens, in blok N, dat uit 50 huizen bestond. Mijn broers, zussen, moeder en ik leefden allemaal in één kamer in het grote huis van mijn oom, omdat mijn vader meestal weg was naar Dubai, waar hij werkte als ingenieur. Zijn werk was goedbetaald, maar ik voelde me eenzaam. Mijn moeder was een zwakke vrouw en ik had soms de indruk dat mijn ooms even slecht waren als de soldaten. Ik was jong toen Hamas opkwam en groeide, en zag hoe mijn ooms hen

begonnen te volgen. Zelfs de vrouwen in de familie veranderden. Ik begreep alles door de ogen van een kind.

Hamas voorzag zijn leden van voedsel, en al snel begonnen ze te vechten met wapens in plaats van stenen. Mijn ooms kwamen bijeen voor overleg en ze begonnen de soldaten op een meer georganiseerde manier aan te vallen. Dat had gevolgen voor ons huis, want Israël had er lucht van gekregen. In 1988 raakte een van mijn ooms gewond toen Israël zijn huis aanviel tijdens de Ramadan. Ik zag vanuit een klein raam hoe de soldaten mijn vader sloegen en ik huilde en huilde. Ze verstopten mij, mijn drie zussen en mijn moeder in een kleine badkamer zodat de soldaten ons niet zouden vinden. We zaten daar zes uur, huilend en biddend. De volgende dag bombardeerde een Israëlische Apache-helikopter het dak. Dat was gemaakt van lichte cement, dus werd het volledig vernield en de granaatscherven spatten uiteen als glas. De angst in mij bleef toenemen. Ze vielen ook het huis van mijn moeders familie aan nadat mijn ooms daar achteraf onderdak zochten. De soldaten sloegen en arresteerden mijn ooms en mijn vader die op bezoek was.

Ik was niet gelukkig. Ik kon me hier geen deel van voelen. Ik voelde me altijd seculier en anders. Ik weet niet waarom. Ik zong graag 'Al-lahu Akbar' maar mijn ooms legden me het zwijgen op. Ze dwongen me te bidden. Als ik een jurk droeg, vroegen ze me om er een broek onder te dragen. Als ik snel praatte of hen vergat aan te spreken met 'oom', sloegen ze me. Ik werd depressief.

Mijn vluchtelingenschool was verschrikkelijk. Ik kon slecht schrijven en was niet slim in de academische zin van het woord. Onze leraars sloegen ons. Maar ze gaven ons tenminste eten en controleerden ons haar op luizen. In de winter als het regende, raakte het water op de schoolvloer vermengd met vuil zand. Mijn moeder kocht kleine plastic schoenen voor ons, maar ik leed de hele tijd. Ik begon me af te vragen waarom er geen vrijheid was voor de vrouwen in onze

Vrouwen wandelen op straat in Jabalia in Noord-Gaza

familie. Mijn ooms moffelden ons al snel helemaal weg in de jalbab (een lang, loszittend kledingstuk dat lijkt op een lange jas).

Mijn vader was als een verre droom. Hij was nooit thuis. Wanneer hij er toch was, noemde ik hem 'oom'. Mijn ooms hadden werk gevonden in Israël. Ze brachten lekkere dingen voor ons mee zoals Nido, de dure Zwitserse melk. Ik herinner me dat ik een fles Nido wilde zijn omdat ze meer respect kreeg dan ik. Ze vertelden me voortdurend dat Allah me naar de hel zou sturen omdat ik loog en zong. Ik schreef mijn eerste gedicht toen ik 8 jaar was, mijn eerste verhaal toen ik 9 was, en mijn eerste fictieverhaal op mijn 18e. Datzelfde jaar publiceerde een feministische krant in Ramallah mijn eerste artikel.

Jezelf zijn in Gaza

In boeken heb ik mezelf gevonden. Ik kon de mensen zelf creëren en ontdekte dat ik ook levens voor mijn personages kon bedenken, zoals in een spel. Maar ik was een meisje zonder hoofddoek, en dat was niet goed. Je moet hier een hoofddoek dragen of beschaamd zijn. Toen ik naar het strand begon te gaan om in zee te zwemmen, vertelden mijn ooms het aan mijn vader. Hij steunde me niet omdat de reputatie van de familie op het spel stond. Op dat moment schreef ik mijn eerste toneelstuk. Ik begon te vrezen dat ze me zouden vermoorden omwille van de eerkwestie. Maar het stuk werd gespeeld en het was goed.

Het vuur in mij is nooit uitgestorven of aan banden gelegd. Ik kan gewoonweg niet als een schaap de kudde volgen. In mijn religieuze discussiegroepen op school vroeg ik mijn lerares hoe ze ons kon le-

ren dat het OK was om een tweede of derde vrouw te hebben. Ze zei: "Denk je misschien dat je beter bent dan Mohammeds vrouw? Ga naar huis!" Later werd ze zelf een tweede vrouw.

Ik haalde goede punten, en ik wilde in Duitsland studeren. Maar dat kon niet door de blokkade. Mijn vader was ondertussen technisch docent geworden aan de islamitische universiteit. Uiteindelijk heb ik daar journalistiek gestudeerd. Maar je moest er een uniform dragen en eyeliner was verboden. Ze controleerden zelfs de boeken die ik las. Je kunt je inbeelden wat voor discussies we hadden over de seksuele revolutie! Ik leerde niets op deze school. Dus ging ik al vlug aan de slag als journalist. Ik was de eerste journalist van amper 20 met een eigen kantoor. Ik stuurde een aantal culturele artikelen naar een tijdschrift in de Verenigde Arabische Emiraten. Daarop namen ze me in dienst om schrijvers en feministen te interviewen. Ik schreef veel over Rachel Corrie, de Amerikaanse vrouw die werd gedood door de Israëli's. Zij is een echte heldin.

Toen de uitgever van mijn magazine, die 38 was, me vroeg om met hem te trouwen, zei ik 'ja' hoewel mijn familie ertegen was. Maar hij werd een jaloerse man en bedroog me. Ik was er kapot van. Ik voelde me heel klein. Ik kwam terug naar Gaza en begon de hijab te dragen omdat ik een man had gekozen die ik niet eens kende en die me teleurstelde, en nu had ik een kind. Twee maanden later scheidden we. Ik liet mijn zoon achter bij mijn familie en begon reportages te maken voor al-Ayam.

Al sinds de middelbare school wilde ik voor deze krant werken. Ze hadden eerder al eens iets van mij gepubliceerd en toen hield ik een feestje. Van dan af werkte ik voor hen. In 2006 won ik met mijn kortverhalen een internationale prijs voor jonge Palestijnse schrijvers. Het was de eerste keer dat iemand van Gaza de prijs won. Mensen begonnen opnieuw over mij te praten: "Asmaa zal nooit veranderen, ze is gewoon gek." Ik zei: "Als Hamas de verkiezing wint, leg ik mijn hoofddoek af". Ik moet mezelf zijn. Ik wil in Gaza zijn, maar ik wil mezelf zijn in Gaza." ■

Vrouwen in Gaza

Palestijnse vrouwen hebben een lange traditie van politiek engagement. Het Palestijnse Congres van 1929 werd bijgewoond door ongeveer 200 vrouwen. Er zijn bewijzen van vrouwenactivisme die teruggaan tot 1884, toen er geprotesteerd werd tegen de eerste Joodse vestigingen. Tijdens de verkiezingen van december 2004 waren 17% van de verkozenen vrouwen. Door hun verzet tegen de bezetting, kregen de vrouwen soms wat meer macht, bijvoorbeeld door actief te zijn in basisorganisaties. Maar de bezetting vormde ook een excuus om de strijd voor gendergelijkheid af te houden.³⁴

Bij het begin van de Eerste Intifada stonden de Gazaanse vrouwen in de frontlinie. Later moesten ze echter een paar stappen terugzetten. Dit deels uit angst voor het Israëlische leger, maar ook onder druk van islamitische groeperingen en wegens het gebrek aan steun van seculiere nationalistenvoor de genderagenda.³⁵ Dat versterkte dan weer de traditionele patriarchale zeden en leidde tot defensieve en verdeelde gevechten rond kwesties als polygamie, 'eremoorden' en vroege, gedwongen of geregelde huwelijken.

Vandaag behoren Palestijnse vrouwen tot de best opgeleide vrouwen in het Midden-Oosten. Slechts weinigen oefenen in de praktijk echter een beroep uit. Vrouwen werken vaak informeel in de landbouw. Ze lijden disproportioneel onder de blokkade en de oorlog, en onder de gevolgen daarvan, zoals gezondheidsproblemen en huiselijk geweld. Heel vaak namen vrouwen opnieuw de taak als hoeders en beschermers van de familie op.³⁶ Omdat de vrouwenbeweging sterk verweven is met de nationale beweging, zal de politieke toekomst van Palestina ongetwijfeld de rol van de vrouw in de Palestijnse samenleving bepalen. ◆

Constantine Dabbagh

"Rechtvaardigheid is de brug en zonder die over te steken, geraak je niet aan de overkant."

Christenen zijn een goed geïntegreerd onderdeel van de Gazaanse religieuze mozaïek. Constantine Dabbagh is een prominent lid van de Grieks-orthodoxe gemeenschap in Gaza. De organisatie waarvoor hij werkt, de Near East Council of Churches' Committee for Refugee Work (NECCRW), tracht Palestijnse individuen, gemeenschappen en het middenveld sterker en zelfredzamer te maken.

"Ik werd geboren in Jeruzalem, maar ik woonde in Haifa tot ik negen jaar oud was. Ik herinner me dat ik speelde met islamitische en zelfs Joodse kinderen. Toen ik in 1969 met mijn ouders en zus terugkeerde om onze Joodse burens te bezoeken, omhelsden en kusten ze ons en huilden. Ze zeiden: "We leefden samen. Dit probleem heeft niets te maken met godsdienst. Het gaat over politiek."

Mijn familie vluchtte in 1948. We gingen naar Gaza omdat we daarr familie hadden en het een gemakkelijkere plaats was om naartoe te gaan voor een kort verblijf. Uiteindelijk huurde mijn vader een huis en ik groeide hier op. Ik studeerde in Egypte en werkte als officier voor de Emergency Force van de VN. Ze plaatsten me over naar Congo in de jaren '60. Net voor de oorlog van 1967 keerde ik terug.

Nadien kreeg ik werk aangeboden als assistent van de uitvoerend directeur van NECCRW. In 1977 nam ik zijn functie over. Ondertussen emigreerden mijn ouders, twee broers en zus naar Australië. Ik trouwde, kreeg kinderen en kleinkinderen. Nu ben ik de directeur van het Gaza-programma van NECCRW. Ik hoop snel met pensioen te kunnen. Onze organisatie helpt bijna 200.000 mensen, zowel christenen als moslims, met beroepsopleidingen voor de jeugd en familiale gezondheidscentra die programma's aanbieden om ondervoeding en bloedarmoede tegen te gaan. Elk jaar helpen ze zo'n 25.000 patiënten.

Christenen en moslims leven samen

We hebben hier sterke wortels. We zijn een onlosmakelijk deel van de bredere moslimgemeenschap. Ik leef samen met moslims als mijn burens en vrienden. Ik wil niet weg. Ik wil dat mijn kinderen en hun kinderen hier opgroeien. Tegelijk wil ik niet dat ze zichzelf als christenen identificeren en een muur optrekken tussen ons en de ruimere gemeenschap. Op die manier kun je niet leven. Voor 1948 gebeurde dat zelfs niet tussen moslims en joden. In Haifa kende ik nooit de godsdienst van de kinderen waarmee ik speelde. Hier leef ik met de moslims en zij zijn mijn vrienden. We gaan bij elkaar op bezoek, gaan naar elkaars huwelijken en betuigen elkaar ons medeleven bij droevige gebeurtenissen.

Palestijnse christenen zijn geen fanatiekelingen. Meestal bevinden ze zich links op de politieke kaart. Velen van hen zijn nationale leiders geweest, zelfs van de grote politieke groeperingen zoals het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina. In het verleden drukte de kerk boeken en hielp ze onze Palestijnse cultuur te promoten. De moslims erkennen dat. We zouden zo moeten verder leven. Zo creëren we harmonie.

Sommige moslims denken dat Israël christenen een voorkeursbehandeling geeft. Maar de Israëlische autoriteiten in Jeruzalem leggen niet alleen strenge regels op aan moslims om de oude stad binnen te gaan. Recent nog, tijdens de Goede Week, kregen christenen dezelfde regels opgelegd. Joden mogen daarentegen wel zonder beperkingen naar de Klaagmuur. Soms krijgen we een paar vergunningen om naar de Westelijke Jordaanoever te gaan met Kerstmis of Pasen, maar ik kan u verzekeren dat we geen speciale behandeling krijgen. Christenen in Oost-Jeruzalem mogen niet naar de Heilig Grafkerk in Jeruzalem gaan tijdens de Goede Week, tenzij ze ouder zijn dan 50 jaar. Moslims in Oost-Jeruzalem mogen ook niet gaan bidden in de Haram el-Sharif moskee, tenzij ze ouder zijn dan 45-50 jaar. De maatregelen van de bezetter hebben een invloed op ons allemaal.

We zijn allemaal onderworpen aan een onrechtvaardige blokkade en bezetting. Niemand van ons kan vrij bewegen of de nodige voorraden vinden in Gaza. Als je naar de markt gaat, zul je niet vinden wat je zoekt, hoeveel geld je ook hebt. Als je auto het begeeft, zul je er niet de juiste reserveonderdelen voor vinden. Materialen komen van Egypte naar Gaza via de tunnels, maar de prijzen zijn schandalig hoog. Het is onaanvaardbaar. Als mensen zouden we het recht moeten hebben om te reizen, te werken en toegang te hebben tot gezondheidszorg en opleiding. Wanneer onze jongere mensen er nu in slagen om buiten te geraken, blijven ze daar. Een van mijn eigen kinderen, bijvoorbeeld, komt niet meer terug naar Gaza. Hij zit in Groot-Brittannië en is bang dat hij nooit meer weggeraakt als hij terugkomt.

Tegen geweld, voor verzoening

De ruimere christelijke gemeenschap oefent niet genoeg druk uit. Dat schept problemen want fundamentalisten hier denken dat Westerse regeringen het christendom vertegenwoordigen. Ze noemen hen kruisvaarders en dat vinden we vreselijk. Maar wanneer je je mond houdt over een misdaad, word je er medeplichtig aan.

Ik heb gemengde gevoelens over het recente bezoek van de paus. Ik denk dat het werd uitgebuit door Israël. Er werden hem misschien bepaalde routes opgelegd. Zijn entourage slaagde er niet in om een evenwichtige agenda op te stellen en dus werd zijn reis geïnterpreteerd als een politiek voordeel voor Israël. We nodigden hem uit voor een bezoek aan Gaza, maar hij kwam niet.

Een klimaat van liefde, vergeving en verzoening is ons heilige doel. We moeten dat bereiken voordat het te laat is, omdat er fundamentalisten naar hier beginnen te komen. Kijk maar wat er gebeurt in Irak, Afghanistan en morgen misschien ook hier. Niemand is daarbij gebaat, Israël niet, het Westen niet, en de christenen in het algemeen, waaronder wijzelf, ook niet.

Rechtvaardigheid is de brug en zonder die over te steken, geraak je niet aan de overkant. Toen Jezus zei dat je je andere wang moet aanbieden, denk ik dat hij zowel vergeving als geweldloosheid bedoelde. Dat is een gouden regel: behandel anderen zoals jij wilt dat ze jou behandelen. Dat is de basis van liefde. We zijn allemaal de zonen en dochters van God en we zouden allemaal rechtvaardigheid en respect moeten krijgen.” ■

St. Porphyriuskerk in Gaza-stad met de minaret van een nabijge moskee

Gaza's christelijke gemeenschap

Christenen maakten, historisch gezien, een stedelijk, goed opgeleid deel uit van de Palestijnse middenklasse. Bij het begin van de 20e eeuw behoorde 10-20% van alle Palestijnen tot christelijke geloofstromingen, met grote concentraties in steden zoals Nazareth, Bethlehem en Jeruzalem. Door de oprichting van de staat Israël in 1948 werd deze gemeenschap fysiek opgesplitst. Net zoals hun islamitische landgenoten, kunnen christenen in de bezette Palestijnse gebieden vandaag niet bidden op hun heilige plaatsen omwille van de Israëlische toegangsbeperkingen. Samen met de verslechterende economische situatie, zorgden die beperkingen ervoor dat veel christenen emigreerden.³⁷

Als gevolg van de lage geboortecijfers en de trage, voortdurende emigratie, zijn er vandaag amper 2.500-3.000 christenen in Gaza overgebleven. De gemeenschap telde echter op haar hoogtepunt vele jaren geleden nog 5.000 leden. Een aantal van de eerste christelijke bekeerlingen kwam uit Gaza. Christelijke vestigingen gaan terug tot de 5e eeuw, toen de stenen kerk van St. Porphyrius werd gebouwd. Vandaag is het gebouw nog steeds in gebruik bij de Grieksothodoxe Kerk. Die vormt de grootste christelijke gemeenschap in Gaza. De Gazastrook telt ook een kleine katholieke gemeenschap, van ongeveer 200 leden, en een Anglicaanse Kerk die slechts door één familie wordt aangehangen.³⁸

Een relatief nieuw fenomeen is de aanwezigheid van de Kerk der Zuidelijke Baptisten, een kleine evangelische groep. Hun bijbeldiensten en kerken werden aangevallen en een van hun leden, Rami Ayad, werd vermoord. ♦

Sari Bashi

Campagne voeren voor de inwoners van Gaza is een on-dankbare taak. Sari's organisatie, Gisha, heeft daarmee echter al een aantal indrukwekkende successen geboekt. Vanuit Tel Aviv heeft de ngo met een creatieve flair gelob- byd, gepleit en geprocedeerd. Al doende heeft ze het Isra- elische militaire beleid ten aanzien van Gaza beïnvloed en meer bewustzijn gecreëerd over het leven in het afgesloten gebied.

"Ik werd geboren in New Jersey als kind van een in Irak geboren Israëlische vader en een Amerikaanse moeder. Ik kwam naar Israël na mijn hogere studies en was verslaggever voor Associated Press van 1998 tot 2000. Als kind in een Joodse school leerde ik over de Eerste Intifada als schakel in een historische ketting die gelinkt was aan Europees antisemitisme. Pas toen ik hier aankwam besepte ik dat het een complexere situatie was waarin beide partijen zich misdroegen. Mijn kant overtrad mensenrechten in mijn naam. Ik voelde me dan ook verplicht om mijn stem te laten horen.

Ik ging terug naar de VS om te studeren aan Yale Law School en werkte een tijdlang op de griffie van het Israëlische Hooggerechts- hof. Daarna lanceerde ik Gisha samen met prof. Kenneth Mann, de stichter van Israël's systeem van pro deo advocaten. We wilden vooral het gebrek aan bewegingsvrijheid voor Palestijnen aanpakken, wat het belangrijkste kenmerk van de bezetting is. Israël heeft het recht niet om burgers te verhinderen een normaal leven te leiden – en het is ook niet in ons eigen belang om dat te doen.

Wat er in Gaza gebeurt, noemen we een afsluiting in plaats van een blokkade, omdat Gaza nog steeds bezet gebied is. Israël con- troleert de grenzen van Gaza sinds 1967. In juni 2007, toen Hamas aan de macht kwam, sloot Israël de grenzen die het al contro- leerde. Volgens het internationaal recht is de bezettende macht verplicht de verantwoordelijkheid op te nemen voor de bevolking die zij controleert. Hoe langer de bezetting duurt, hoe groter die verantwoordelijkheid wordt.

Ik heb collega's, klanten en partners in Gaza. Ik zou ze graag vrienden noemen, maar we ontmoeten elkaar zelden. We com- municeren via telefoon, videoconferentie of e-mail. In november gaf ik een lezing in Washington met een student uit Gaza die we eindelijk tot bij zijn universiteit hadden gekregen. Het was span- nend en verrassend, omdat hij er anders uit zag dan ik verwacht had. Hij was zo formeel! Ik denk dat we allebei verlegen waren, maar het was een fantastisch moment.

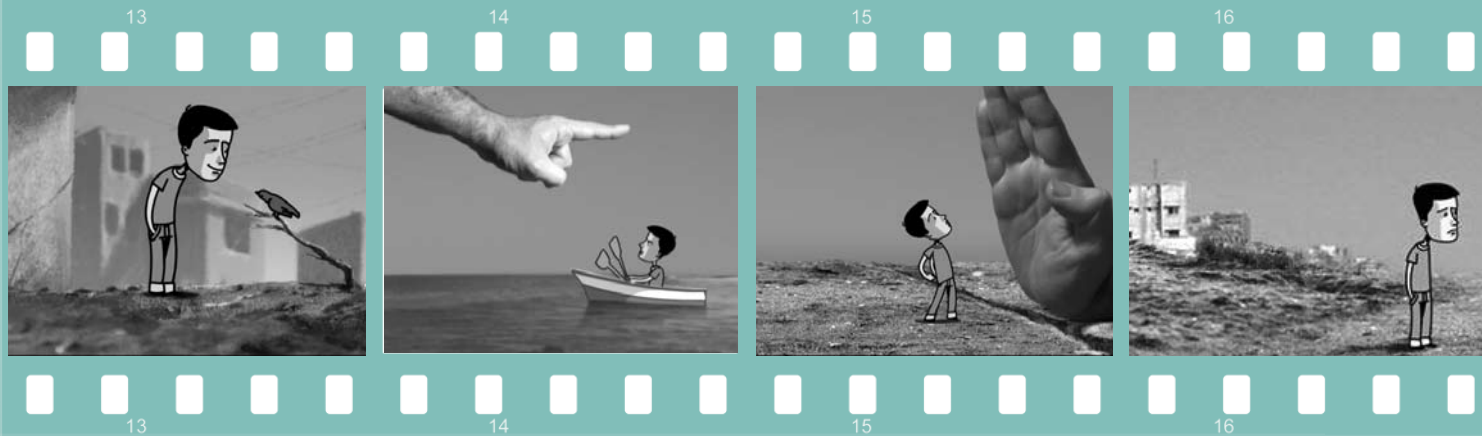
Vechten voor bewegingsvrijheid

Gisha vraagt vergunningen aan en biedt juridische bijstand aan studenten, gescheiden families en andere Gazanen. We doen aan beleidsbeïnvloeding via de media, publiceren rapporten en maken mediaproducten in een poging om de publieke opinie te beïnvloeden. We hebben ook verzoekschriften ingediend bij het Israëlische Hooggerechtshof en hoorzittingen georganiseerd in het Israëlische parlement om het beleid van collectieve bestraf- fing ter discussie te stellen.

We proberen steun te winnen van invloedrijke mensen. Wanneer een universiteitsrector een brief schrijft naar het Ministerie van Defensie heeft dat meer effect dan wanneer wij dat doen. Daar- naast spelen we in op de waarden van mensen. Zakenmensen geven misschien niets om Palestijnen, maar ze geven wel om de economie. Wij tonen hen dat de afsluiting van Gaza de Israëlische economie schaadt, en we geven progressieve Israëli's informatie die hun argumenten geloofwaardig maakt.

Onlangs brachten we een animatiefilm van 90 seconden uit met de titel 'Closed Zone', van Yoni Goodman. Hij maakte de film 'Waltz with Bashir'. We namen Yoni onder de arm om drie redenen. Hij is een uitstekende animator, waarschijnlijk de beste van Israël. Hij kon zich vinden in de boodschap van de film, wat belangrijk is voor een goede werkrelatie. Tot slot wilden we mediabelangstel- ling in Israël. Als je zegt, "We hebben een film over Palestijnen", wil niemand hem zien. Als je zegt, "We hebben een coole nieuwe film van de animator van 'Waltz with Bashir'", dan wil iedereen

"Israël heeft het recht niet om burgers te verhinderen een normaal leven te leiden – en het is ook niet in ons eigen belang om dat te doen."

Gisha's animatiefilm 'Closed Zone' toont hoe de blokkade een jonge knaap verhindert uit Gaza te ontsnappen

hem zien. Dankzij die Israëlische link zijn we erin geslaagd om binnen Israël een debat te uit te lokken over het afsluitingsbeleid.

Mediabelangstelling voor een klant die niet kan reizen, doet mensen vaak van mening veranderen. Toen de Amerikaanse regering de Fulbright-studiebeurzen annuleerde van studenten die Gaza niet uit mochten, lanceerden we een campagne waardoor politici en grote kranten de afsluiting in vraag gingen stellen. Het resultaat was dat meer studenten buiten mochten.

We hanteren een holistische aanpak. Elk middel versterkt het andere. Zo organiseerden we een hoorzitting waarin de voorzitter van de Onderwijscommissie van de Knesset ondersteunende uitspraken deed, die in de New York Times werden geciteerd. De rechters die een week later een gerelateerd verzoekschrift moesten beoordelen, hadden het nieuws gehoord en werden erdoor beïnvloed. De studenten waren erg blij achteraf. Ze aarzelden om de media aan te spreken uit angst dat hun studiebeurzen in het gedrang zouden komen. We zeiden hen: "Dit is jullie enige kans!"

Creativiteit en professionalisme

Egypte heeft Rafah gesloten. Dus de enige manier om Gaza uit te komen is via een zeldzame, tijdelijke opening of via Israël. Zelfs over diegenen die aan de strenge 'humanitaire' reiscriteria voldoen, heeft de Israëlische algemene veiligheidsdienst, Shin Bet, echter een vetorecht. De drempel voor een weigering om veiligheidsredenen is uiterst laag. Veiligheidsinformatie wordt enkel vrijgegeven aan de rechters en niet aan de persoon die wil reizen.

Het kan gaan om informatie over een familielid dat betrokken is bij vijandige activiteiten, over het bijwonen van een politieke bijeenkomst, of over een vriend die is gedood door het leger. Een extreem hoog percentage van jonge mannen uit Gaza zou een veiligheidsrisico vormen. We kennen de exacte cijfers niet, omdat de Shin Bet ze ons niet wil meedelen.

Strijden tegen schendingen van mensenrechten in de bezette gebieden is een van de moeilijkste en meest frustrerende opdrachten die er zijn. Soms mislukken zelfs de beste ideeën. Je kan je dus enkel de beste ideeën veroorloven. Er is een grote behoefte aan creativiteit en professionalisme. B'tselem nam onlangs het uitstekende initiatief om camera's aan gewone Palestijnen te geven. Zo filmde een jong meisje een Israëlische soldaat die een geboeide Palestijn in de voet schoot. Dat haalde de Israëlische televisie. Het hielp om een Israëlisch gerechtshof onder druk te zetten en het leger te overtuigen de soldaat en zijn commandant te vervolgen voor zware misdaden.

Onze campagne tegen het verbod voor studenten van de Westelijke Jordaanoever om Israël te betreden om er te studeren, was ook succesvol. We slaagden erin om brede mediabelangstelling op te wekken voor een sympathieke 29-jarige vrouw die werd toegelaten tot een doctoraatsprogramma in de scheikunde aan de Hebreeuwse Universiteit. Haar geval kreeg veel steun van het grote publiek. Zes van de zeven Israëlische universiteiten eisten dat de minister van Defensie het verbod zou beëindigen. We proberen voldoening te vinden in kleine overwinningen." ■

Internationaal humanitair recht

Het internationaal humanitair recht (IHR) is een verzameling van regels die omwille van humanitaire redenen de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het IHR beschermt personen die niet meer deelnemen aan de vijandelijkheden en beperkt de middelen en methoden van oorlogvoering. Het is vastgelegd in de Conventies van Genève van 1949 en is ook bekend als het oorlogsrecht.

Volgens het internationaal humanitair recht moeten de partijen bij een conflict een onderscheid maken tussen enerzijds strijders en militaire doelwitten, en anderzijds burgers en burgergoederen. Alle aanvallen op militaire doelwitten moeten voldoen aan de proportionaliteitstest. Dat wil zeggen dat een legitiem doelwit enkel mag worden aangevallen als de verwachte nevenschade aan burgers of burgerinfrastructuur niet buitensporig is in verhouding tot het verwachte directe militaire voordeel.

Zelfs vóór de oorlog van '08-'09 in Gaza overtraden zowel Israël (door het handhaven van de blokkade) als Hamas (door het afvuren van raketten op Israëlische burgers) systematisch de basisprincipes van het IHR. UNRWA, OCHA en de VN-Mensenrechtenraad hebben herhaaldelijk de blokkade van Gaza veroordeeld als een collectieve bestraffing van de burgerbevolking. Speciaal VN-rapporteur Richard Falk noemt het een 'misdad tegen de menselijkheid'.³⁹ ◆

Gisha website: www.gisha.org

John Ging

John Ging is een ex-officier van het Ierse leger. Hij stond aan het hoofd van humanitaire acties in Rwanda, en leidde internationale missies in Kosovo en Bosnië-Herzegovina. Vandaag is hij de directeur van de Organisatie van de Verenigde Naties voor Hulpverlening aan Palestijnse vluchtelingen (UNRWA) in Gaza.

“De mensen hier bestaan, maar ze leven niet. Ze hebben geen fundamentele mensenrechten, zoals het recht op reizen, onderwijs en inkomen, gewoon omdat ze gevangen zitten in dit conflict. Het moeilijkste aan werken in Gaza is de nuttelosheid van het beleid dat er wordt toegepast. Het leven van gewone, fatsoenlijke mensen wordt erdoor verwoest.

De inwoners van Gaza zijn echte slachtoffers. Maar ze worden niet beschermd door de Conventie van Genève, of door mensenrechtenverdragen. Wij, in de ‘beschaafde’ wereld, bepalen normen om het leven te beschermen, maar de mensen hier hebben het zo lang zonder moeten stellen. Dat heeft al het leven van veel onschuldige burgers gekost. Tijdens de recente gevechten kwamen veel mensen om of raakten ze gewond omdat ze nergens veilig konden schuilen. De situatie is sindsdien alleen maar verslechterd. Zo mogen reconstructiematerialen niet worden ingevoerd. Mensen leven nog steeds in de naoorlogse omstandigheden die er 4 maanden geleden (meteen na de oorlog van ‘08-’09) al waren.

Contraproductief beleid

We moeten het feit dat de internationale gemeenschap Gaza is tekort geschoten, erkennen, begrijpen en aanpakken. Anders zullen we blijven falen. Het afsluitings- en blokkadebeleid staat aan de basis van die mislukking. Albert Einstein zei al dat de definitie van krankzinnigheid de herhaling is van steeds hetzelfde experiment maar met de verwachting een ander resultaat te krijgen. Dat gebeurt gewoon niet. We zullen steeds hetzelfde resultaat krijgen. Met andere woorden: de dood van ontegensprekelijk onschuldige mensen. Het is te laat voor al de kinderen en andere onschuldige

slachtoffers die al zijn omgekomen. We moeten ons concentreren op diegenen die nu nog in leven zijn.

In september 2007 heeft Israël Gaza uitgeroepen tot vijandige entiteit. Dat is het niet. Maar door Israëls beleid zal er net wel een vijandige entiteit worden gecreëerd, en wat gaan we dan doen? Tenzij we de dagelijkse dynamiek veranderen, ziet de toekomst er erg somber uit. Desmond Tutu zei het al: “De humanitaire situatie is erbarmelijk. De passiviteit van de internationale gemeenschap is beschamend.” Maar ondertussen verandert er niets. Daarom zal de geschiedenis al diegenen met internationale verantwoordelijkheid fel veroordelen, en niet enkel de strijdende partijen.

Het verarmingsbeleid leidt tot geweld en wanhoop. Het is een voedingsbodempot voor extremistisch gedachtegoed. We proberen dat tegen te gaan door mensen hoop te geven. De meeste inwoners van Gaza blijven vechten voor tolerantie en menselijke normen. Dat is zo typisch voor de mensen hier: ze zijn fatsoenlijk en leven de wet na. Maar de omstandigheden hebben een vernietigend negatieve impact op de jongeren, die erg beïnvloedbaar zijn.

Ooit haalden mensen hun waardigheid uit hun werk. Nu is die waardigheid hen afgenomen doordat ze in de rij moeten gaan staan voor voedselbedelingen. Studenten hebben geen vooruitzicht op werk omdat er geen economie is. De schendingen van het internationaal recht in Gaza beginnen met de levens die verloren gaan, maar daarmee houdt het niet op. Als je realiteit is vernietigd, dan is je hoop dat ook. Desondanks geven de mensen hier zich niet zomaar gewonnen. We hebben nog altijd een kans.

De meeste Palestijnen hebben een sterke wil en zijn veerkrachtig. Een sterke propaganda heeft hun reputatie bezoedeld. Maar ze houden zich vast aan het feit dat ze delen in een gemeenschappelijke menselijkheid. De stroom van financiële steun die op gang kwam na het conflict, gaf blijk van empathie en vrijgevigheid voor

“Je mag de macht van het volk nooit onderschatten. Politiek is een weerspiegeling van de wil van het volk en de inwoners van Gaza hopen op gecoördineerde internationale actie.”

Een VN-voertuig beschadigd bij een Israëlische aanval op het UNWRA-hoofdkwartier in Gaza-stad

Gaza. Miljarden dollars werden beloofd. Dit overtrof alle verwachtingen en deed de hoop weer opleven. Jammer genoeg kon er niets in de praktijk worden omgezet, omdat de grens is afgesloten. We kunnen het proces van heropbouw niet starten.

Bescherming van menselijkheid en recht

Uiteraard mag je de macht van het volk nooit onderschatten. Politiek is een weerspiegeling van de wil van het volk. De inwoners van Gaza hopen op gecoördineerde internationale actie. Dit hangt af van hun internationale bondgenoten in het middenveld. Zij moeten ervoor zorgen dat die wil weerklank vindt bij hun politieke vertegenwoordigers.

De fysieke infrastructuur van Gaza kan snel worden hersteld. Maar het is de manier van denken die moet worden heropgebouwd, vooral omdat er zoveel kinderen zijn gedood. Ik was verbaasd dat mensen in zo'n waanzinnige situatie hun verstand niet verloren. Ondanks wat er is gebeurd, kan je rationeel spreken met mensen wiens leven is verwoest. Ze vragen enkel respect voor het recht. De Hamas-regering is aansprakelijk voor haar daden en nalatigheden, maar de grensovergangen worden extern gecontroleerd. Dus de schuld ligt eerst en vooral bij de bezettende macht, die haar verantwoordelijkheden moet opnemen en deze overgangen moet openstellen. Ook de internationale akkoorden over het visgebied voor Palestijnse vissers worden niet nageleefd. Bij zoveel onrecht mogen we nooit rusten of aflaten.

De Goldstone-commissie is belangrijk omdat er tijdens het laatste

conflict veel zeer ernstige incidenten hebben plaatsgevonden. We staan nu voor de uitdaging om of het recht toe doen gelden, of de wet van de wapens te aanvaarden. De extremisten zeggen dat er via het recht geen rechtvaardigheid of verantwoording zal gerealiseerd worden. We moeten hun ongelijk bewijzen. Uiteindelijk mag het niet gaan om wat er is gebeurd met de VN-gebouwen, maar wel om wat de onschuldige mensen van Gaza overkwam.

Ons gedrag bepaalt wie we zijn. De overgrote meerderheid van de Palestijnen liet zich gelukkig vormen door hun waarden en niet door de omstandigheden waarin ze leven. Ze worden voortdurend op de proef gesteld. Elke dag zien we hoe ze slagen met vlag en wimpel. Ze zijn inspirerend in hun menselijkheid en hun gemeenschapsgevoel. Je ziet geen mensen bedelen op straat. Er heerst een enorm sterk gevoel van familiale steun. Je ziet geen blind geweld op de straten.

De plicht om te handelen

Er is veel woede en frustratie maar ook een diepgewortelde wellevendheid en beschaving, ondanks de onrechtvaardigheden die werden begaan. Maar dat is aan het veranderen. Er is een jongere generatie op komst, die meer beschadigd is omdat ze kwetsbaarder was voor de omstandigheden. Daarvoor moeten we op onze hoede zijn. Er is een terugval van respect en discipline.

Als mijn vertrouwen even wankelt, bezoek ik een van onze scholen. De kinderen begrijpen het verschil tussen goed en kwaad heel goed. Ze blijven zich uitstekend gedragen ondanks het slechte gedrag van anderen, binnen en buiten Gaza. Het moet hen duidelijk worden uitgelegd: dat zelfs als jouw mensenrechten worden geschonden, je niet het recht hebt om als reactie daarop onwettig te handelen. Er zijn hier heel reële problemen, zoals het geweld tegen de burgerbevolking in Israël. Dat valt op geen enkele manier goed te praten. Maar de overweldigende realiteit is dat een volk gevangen zit, een volk dat recht heeft op bescherming door het internationaal recht. Het is onze plicht om daar iets aan te doen." ■

Verantwoording voor oorlogsmisdaden

Enkele van de ernstigste incidenten die in Gaza tijdens het Israëlische militaire offensief in '08-'09 plaatsvonden, waren aanvallen op duidelijk gemarkeerde UNRWA-scholen waar vluchtelingen schuilden. 40 mensen kwamen om het leven rond de UNRWA-school in Jabalia, nadat zware mortiergranaten ontploften in een straat langs de school. In Beit Lahia kwamen twee kinderen van 5 en 7 jaar om. Nog eens 13 kinderen raakten gewond toen verschillende witte fosforgranaten boven hun school ontploften. Het Israëlische leger had vooraf van UNRWA de coördinaten van de school gekregen en had informatie over wie er zich in het gebouw bevond.⁴⁰

Na de aanvallen werd het Israëlische leger, in een strikt afgebakend onderzoek, door de VN beschuldigd van "nalatigheid of roekeloosheid" ten aanzien van het leven van de mensen die in de VN-gebouwen schuilden.⁴¹ Israël wees het rapport van de hand als 'tendentieus en duidelijk bevooroordeeld'.⁴² Een gerespecteerde Zuid-Afrikaanse rechter, Richard Goldstone, werd vervolgens aangesteld door de VN-Mensenrechtenraad om de vermeende oorlogsmisdaden in Gaza ruimer te onderzoeken.

In een rapport van 575 pagina's, gepubliceerd op 15 september 2009, besloot rechter Goldstone dat er bewijs is dat Israël tijdens het conflict in Gaza zware schendingen van de internationale mensenrechten en het humanitair recht heeft begaan. Israël heeft daden gepleegd die neerkomen op oorlogsmisdaden, en mogelijk misdaden tegen de menselijkheid.⁴³ ◆

UNWRA website: www.un.org/unrwa

Gideon Levy

“Ontmenselijk is het middel waarmee de bezetting wordt voortgezet.”

Lezers van de liberale Israëlische krant Ha'aretz mogen dan Lal gewend zijn om met hun ogen te rollen en de bladzijde om te slaan wanneer ze zijn naam zien, Gideon Levy blijft een van Israël's meest snedige columnisten. De 56-jarige inwoner van Tel Aviv is al sinds de jaren '80 een uitgesproken voorvechter van de Palestijnse zaak. Naarmate Israël steeds rechtser werd, is zijn ook kritische lezerspubliek steeds verder geslonken.

“Ik groeide niet op in een politiek gezin. Mijn ouders waren vluchtelingen uit Europa, en ik deed mijn legerdienst in een radiostation van het leger. Mijn trainingsbasis lag in Rafah, maar Gaza hebben we nooit gezien. Ik wilde altijd al journalist of premier worden, een leidende figuur die zaken kan veranderen. Maar toen ik na mijn legerdienst vier jaar voor Shimon Peres gewerkt had, besefte ik dat journalist worden praktischer was.

Ik herinner me hoe spannend ik het vond om naar de bezette gebieden te reizen. Dit was een paar weken na de oorlog van '67, toen ik begon te werken voor Ha'aretz. We dachten dat we het land aan het bevrijden waren. Mijn familie was seculier, maar een bezoek aan de Klaagmuur en Hebron waren voor mij heel emotioneel. Er was een nationale religieuze orgie aan de gang. Ik dacht er op dat moment niet aan dat daar een ander volk leefde. Ik was erg patriotistisch en nationalistisch in die tijd.

Net zoals iedereen was ik gebrainwasht door de media en het onderwijssysteem. Die lieten ons geloven dat de Arabieren ons in de zee wilden drijven en dat de hele wereld tegen ons was, het ultieme slachtoffer. De Holocaust was nog niet beëindigd en alles moest vanuit dat oogpunt bekeken worden. Er was niet één moment waarop ik de duistere kant ervan zag. Voor een doorsnee Israëliër vinden er twee geleidelijke processen plaats: eerst het besef dat Palestijnen mensen zijn – dat is een schok – en vervolgens het besef dat wij al deze wreedheden begaan.

Prachtig Gaza

Ik bezocht Gaza voor het eerst in '88 om een verhaal te schrijven over verbrande olijfbomen, en ik zal nooit die prachtige landschappen vergeten: de stranden, de palmbomen en het zand. Het deed me denken aan Egypte, waar ik vaak geweest was. Maar toen kon je nog met de taxi van Gaza naar Jaffa in één uur. Eerst waren er geen controleposten. Daarna stond er enkel een gebouw met een soldaat naast. Zo ging het verder totdat Erez (de enige grensovergang naar Gaza voor burgers vanuit Israël) werd wat het nu is en alle Israëli's, ook ikzelf, het punt niet meer mochten oversteken.

Gaza stond onder de Israëli's bekend als 'de slangenkuil'. Het was gevaarlijk en bedreigend, sinds de tijd van de Fedayeen (guerilla's) in de jaren '50. We noemden hen toen 'indringers' en beschouwden hen als terroristen. Nu weten we dat het enkel boeren waren die probeerden te redden wat er te redden viel van hun velden en huizen. Ze werden gedood als waren het zelfmoordterroristen.

Ontmenselijk is het middel waarmee de bezetting wordt voortgezet. Je kan soldaten en burgers alleen maar generaties lang trainen om Palestijnen zo te behandelen, als je hen doet geloven dat ze geen mensen zijn, zoals wij. Dan is er geen morele kwestie. Het is simpel: je behandelt ze als beesten. Dat heet brainwashing. Het begon in 1948, maar verergerde na 1967. De media zijn het belangrijkste middel, maar het is een heel proces. Je toont mensen nooit afbeeldingen van intellectuelen uit Gaza, enkel terroristen.

Ramallah heeft voor de Israëli's een iets 'menselijker' gelaat, omdat ze daar en in de dorpen op de Westelijke Jordaanoever al jaren gingen winkelen. Maar Gaza was anders. Ik heb er altijd een voorliefde voor gehad. Ik hou van de mensen daar. Ze zijn warmer en oprechter. Misschien zijn ze niet gesofisticeerd, maar ze zijn nuchterder en in vele opzichten gelukkiger. Ze weten om te gaan met honger en armoede. Die plaats heeft gewoon iets. Ik mis het daar enorm. Als ik drie wensen had, zou een ervan zijn om Gaza opnieuw te bezoeken. Het is zo krachtig. Het zag er altijd uit als

Een man wandelt op Jabaliastraat in Gaza

een slagveld. De meest dramatische, grootse en beladen verhalen kwamen altijd van daar.

Apathie en onverschilligheid

Ik herinner me dat ik de enige Israëliische journalist was die een huis bezocht na een bomaanval waarbij een Hamas-activist en 14 burgers waren omgekomen. Die dag vergeet ik nooit meer. Ik bezocht Beit Hanun nadat Israël 22 leden van een familie had gedood. Ik zag mensen in het puin zitten op straat. Zo'n beeld draag je voor de rest van je leven mee.

Als Israëliër voel ik waarschijnlijk veel sterkere emoties dan andere journalisten in Gaza. Ik heb bijvoorbeeld veel ergere wreedheden gezien in Sarajevo. Ik voelde me daarover echter niet schuldig of verantwoordelijk, dus was het gemakkelijker. In Gaza voel je schaamte, schuld en sterke emoties tegenover de verantwoordelijken. Ze deden het immers voor mij, en in mijn naam. Altijd die verbaasde gezichten: "Ben je echt een Jood?"

Ze geloven het niet omdat de meeste jonge inwoners van Gaza nog nooit een ongewapende Jood zijn tegengekomen die tegen hen praat als mens. Ik ben altijd verwonderd hoe weinig haat ze dragen, en hoe goedaardig ze zijn. In Beit Hanun, waar kinderen

ledematen hebben verloren en gedood werden bij een verschrikkelijke bomaanval in de aardbeievelden, ontmoette ik een vader die twee kinderen had verloren. Hij wilde enkel dat ik bleef lunchen zodat hij me zijn verhaal kon vertellen. Als een Palestijn naar een Joods huis zou gaan de dag nadat een terrorist twee kinderen had gedood, betwijfel ik of hij er levend zou uitkomen.

Eind jaren '80 en '90 was er wat interesse in mijn verhalen in Israël. Maar sinds 2000 heerst er totale apathie en onverschilligheid. Dat is het moeilijkste van al. Niemand wil erover lezen. Het is van de agenda geschrapt omdat Ehud Barak heeft gelogen dat er geen vredespartner was, en omwille van de zelfmoordaanslagen. Die waren fataal. Israël liet het doek vallen over de Palestijnen en keek er daarna niet meer naar om. Je kon het zien tijdens de oorlog in Gaza. Er was zelfs geen debat over wat Israël daar allemaal deed.

Jammer genoeg zie ik geen verandering komen, tenzij we worden wakker geschud door een catastrofe of, liever, dat de wereld – en de VS – massaal tussenbeide komt met sancties. Zolang de Israëli's geen persoonlijke prijs betalen voor wat hun staat aan het doen is, zal er niets veranderen. Verandering zal moeten betaald worden met bloed of met sancties. Uit zichzelf zal ze er niet komen. In geen geval." ■

'Geen vredespartner'?

In 1982, na de bloedbaden in de vluchtelingenkampen van Sabra en Chatila tijdens de eerste Libanese oorlog, namen bijna 400.000 Israëli's deel aan de grootste demonstratie die ooit in het land werd gehouden. Sinds het begin van de Tweede Intifada hebben daarentegen amper enkele duizenden geprotesteerd tegen de bezetting. Eén van de belangrijkste redenen daarvoor was een verklaring door toenmalig premier Ehud Barak, in oktober 2000, dat er geen 'vredespartner' was.⁴⁴

Na de mislukte vredesgesprekken in Camp David, suggereerde Barak dat Yasser Arafat het aanbod van een Palestijnse staat had afgewezen. De bewering van Barak werd betwist door de vredesgroepering Gush Shalom in Israël. De organisatie voerde aan dat het Israëliische voorstel helemaal niet zo genereus was tegenover de Palestijnen. De voorgestelde annexatie van 69 Israëliische nederzettingen bij Israël, goed voor 85% van de kolonisten op de Westelijke Jordaanoever, zou 10% van het land op de Westelijke Jordaanoever hebben afgeknibbeld. Nog eens 10% zou onder 'tijdelijke' Israëliische controle worden geplaatst. Controleposten en ringwegen zouden de vrijheid van verkeer blijven beknotten.⁴⁵

Ondanks alles, kreeg de verklaring van Barak de steun van alle 'linkse' partijen in Israël. Ook Peace Now, de anti-oorlogsgroepering die de demonstratie van 1982 mee had georganiseerd, was voor.⁴⁶ Bij de eerste zelfmoordaanslagen in 2001-2002, waren de meeste Israëli's overtuigd dat een militair antwoord de enige juiste aanpak was. ♦

Afsluiting De algemene benaming voor het Israëlische systeem van toegangs- en mobiliteitsbeperkingen die de Palestijnse bewegingsvrijheid, zowel intern als extern, ernstig beperken. Afsluitingen worden opgelegd door middel van een uitgebreid systeem van vergunningen, militaire controleposten en overgangen, alsook een reeks fysieke obstakels, zoals loopgraven, wegversperringen, muren en hekken.

Bezetting Tijdens de Zesdaagse Oorlog in 1967 bezetten de Israëlische strijdkrachten de Syrische Golanhoogte, alsook Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. Deze laatste gebieden staan algemeen bekend als de bezette Palestijnse gebieden. Er werd een Israëlische militaire administratie opgericht om ze te besturen. Volgens het internationaal recht is militaire bezetting een tijdelijke situatie en verwerft de bezettende macht geen soevereiniteit over het bezette gebied.

Conventies van Genève De vier Conventies van Genève, in 1949 goedgekeurd door alle staten, zijn de belangrijkste verdragen van het internationaal humanitair recht. De Vierde Conventie van Genève beschermt burgers in oorlogstijd en bevat veel regels die van toepassing zijn op militaire bezetting.

Dunum Oppervlaktemaat die in het Midden-Oosten wordt gebruikt om land te meten. Een dunum komt overeen met 1.000 vierkante meter.

Ehud Barak Voormalig premier en huidig minister van Defensie van Israël.

Fatah Een Palestijnse politieke beweging, in 1959 opgericht door o.a. Yasser Arafat. Fatah domineerde van bij zijn oprichting de PLO en de Palestijnse Autoriteit. De huidige Palestijnse president Mahmoud Abbas is de leider van Fatah.

Gegoten Lood De operationele naam van Israël's militaire offensief in Gaza (27 dec. 2008 - 18 jan. 2009).

Gilad Shalit Een Israëlische soldaat die op 25 juni 2006 door Pa-

lestijnse gewapende groeperingen gevangen werd genomen tijdens een grensoverschrijdende inval vanuit Gaza. Sindsdien wordt hij op een geheime plaats vastgehouden. De Israëlische premiers Ehud Olmert en Benjamin Netanyahu hebben meermaals gezegd dat de blokkade van Gaza zal blijven duren tot Gilad Shalit wordt vrijgelaten. Shalit wordt naar verluidt vastgehouden in Gaza.

Goldstone-commissie De VN-onderzoekscommissie naar het conflict in Gaza, geleid door rechter Richard Goldstone. Ze werd in het leven geroepen door de VN-Mensenrechtenraad om alle schendingen van mensenrechten en het internationaal humanitair recht te onderzoeken die in het kader van het Israëlische offensief van '08-'09, 'Operatie Gegoten Lood', gepleegd werden.

Hamas Arabisch acroniem voor Islamitische Verzetbeweging. Een brede politieke en islamitische beweging opgericht in 1987 die momenteel de Gazastrook controleert. Zie ook pagina 19.

Hijab Hoofddoek gedragen door sommige moslimvrouwen.

Internationaal humanitair recht (IHR) Een geheel van regels vastgelegd in de Conventies van Genève, hun Aanvullende Protocolen, andere verdragen en het gewoonterecht. Het doel ervan is de gevolgen van gewapende conflicten om humanitaire redenen te beperken. IHR, ook gekend als oorlogsrecht of het recht van gewapende conflicten, bevat ook bepalingen inzake militaire bezetting.

Intifada In december 1987 brak er een collectieve Palestijnse opstand uit tegen de Israëlische bezetting, bekend als de Intifada ('van zich afschudden' in het Arabisch). Deze duurde tot de start van het Oslo-vredesproces in 1993. Een tweede Intifada, ook de Al-Aqsa Intifada genoemd, begon op 28 september 2000 na de mislukking van de vredesgesprekken. In tegenstelling tot de eerste, werd deze Intifada gedomineerd door gewapende groeperingen en gekenmerkt door Palestijnse zelfmoordaanslagen en Israëlische 'targeted killings'.

Nakba Arabisch voor 'catastrofe'. Verwijst naar de massale verdrijving van Palestijnen tijdens de oorlog na de oprichting van de staat Israël in 1948. In totaal moesten minstens 726.000 mensen hun huizen verlaten. Honderden Arabische dorpen en steden werden volledig ontvolkt en/of totaal verwoest.

Nederzettingen Israëlische bevolkingscentra die, in strijd met het internationaal recht, na 1967 in het bezette Palestijnse gebied werden opgericht. Momenteel leven er meer dan 470.000 kolonisten in Israëlische nederzettingen.

On-ontwikkeling Een term bedacht door Harvard-onderzoekster Sara Roy om de opzettelijke, systematische verzwakking van een inheemse economie door een dominerende macht aan te duiden. On-ontwikkeling verschilt inhoudelijk van onderontwikkeling, waarbij wel nog een zekere economische hervorming en ontwikkeling mogelijk, zij het op een verstoorde manier.

Oslo-akkoorden en vredesproces Het Oslo-vredesproces verwijst naar het Israëlisch-Palestijnse vredesproces dat opgestart is in de vroege jaren '90. De Principesverklaring, ondertekend op 13 september 1993, was de eerste in een reeks overeenkomsten die algemeen bekend zijn als de Oslo-akkoorden. Uiteindelijk is het vredesproces mislukt.

Palestijnse Autoriteit (PA) De PA werd in het leven geroepen door de Oslo-akkoorden, in 1994. Ze was bedoeld als een tijdelijk bestuursorgaan om de belangrijkste Palestijnse bevolkingscentra in het bezette gebied, uitgezonderd Oost-Jeruzalem, te besturen. De PA kreeg het bestuur over burger- en veiligheidskwesties in 17,2% van het gebied ('gebied A') en de controle over burgerkwesties in 23,8 % van het bezette Palestijnse gebied ('gebied B'). Na zijn dood in 2004 werd Yasser Arafat als president van de PA opgevolgd door Mahmoud Abbas.

PLO De Palestijnse Bevrijdingsorganisatie werd opgericht in 1964 met de bedoeling om een onafhankelijke Palestijnse staat op te

richten in het gebied tussen de Jordaanrivier en de Middellandse Zee. Sinds 1988 is het doel van de organisatie bijgesteld tot de oprichting van een staat enkel op de Westelijke Jordaanoever, de Gazastrook en Oost-Jeruzalem. De door Fatah gedomineerde PLO heeft internationale erkenning verkregen als de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk en geniet het statuut van waarnemer in de VN.

PTSD Posttraumatisch stress-syndroom is een angststoornis die zich kan ontwikkelen na blootstelling aan een angstaanjagende gebeurtenis of beproeving waarbij ernstige fysieke schade werd toegebracht of daarmee bedreigd werd. Traumatische gebeurtenissen die PTSD kunnen veroorzaken zijn onder meer persoonlijke aanvallen, natuurlijke of door de mens veroorzaakte rampen, ongevallen of militaire gevechten.

Rachel Corrie Een Amerikaanse activiste van de internationale solidariteitsbeweging. Ze werd gedood door een Israëlische legerbulldozer op 16 maart 2003 terwijl ze de afbraak van een Palestijns huis in Rafah probeerde te verhinderen. Na haar dood verschenen in het vluchtelingenkamp van Rafah overal posters en graffiti, waarbij ze soms als martelaar voor de Palestijnse zaak werd geprezen.

Samir Quntar Samir Quntar is een Libanese Druze militant die deelnam aan een aanval in Israël in 1979. Bij die aanval kwamen twee andere militanten en vier Israëli's, van wie twee kinderen, om het leven. Quntar bekende een van hen, een politieagent, te hebben gedood en werd veroordeeld tot levenslang. In 2006 werd hij vrijgelaten tijdens een gevangenenruil tussen Hezbollah en Israël.

Shekel De munteenheid van Israël. Het is ook de meest gebruikte munt in Gaza en de Westelijke Jordaanoever.

Shimon Peres Voormalig premier en huidig president van Israël.

UNRWA De VN-organisatie voor hulpverlening aan Palestijnse vluchtelingen werd opgericht in 1949 om voedsel, onderdak en hulp te bieden aan Palestijnse vluchtelingen. De organisatie was bedoeld als tijdelijke operatie. Vandaag is ze echter nog altijd de belangrijkste aanbieder van onderwijs, gezondheidszorg, hulpverlening en sociale diensten in Gaza. UNRWA is verantwoordelijk voor de vluchtelingenkampen in Gaza en voor het bestuur van 221 scholen. Momenteel verstrekt ze voedselhulp aan 80% van de inwoners van Gaza.

Vergunningen Palestijnen die via Israël de Gazastrook willen binnen- of buitengaan, moeten via het Palestijnse Comité voor Civiele Aangelegenheden een aanvraag voor een speciale toelating of vergunning indienen bij de verantwoordelijke Israëlische autoriteit. Sinds het begin van de Israëlische blokkade in de zomer van 2007, mogen vrijwel alleen medische patiënten Gaza via Israël verlaten, en dan nog enkel in beperkte aantallen.

Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP) Een linkse, seculiere en nationalistische Palestijnse politieke en paramilitaire groepering opgericht in 1967. Ze maakt deel uit van de PLO en is zowel in de VS als in de EU op de lijst van terroristische organisaties geplaatst. In de jaren '60 en '70, organiseerde of nam de PLFP deel aan verschillende vliegtuigkapingen.

Zionisme/Zionistische beweging Voornamelijk gezien als de Joodse nationale beweging die aan het einde van de 19e eeuw opgericht werd met de bedoeling een soevereine Joodse staat te vestigen. ■

Kaart & Tijdslijn

- **1915/1916** Hussein-McMahon correspondentie — De Britse Hoge Commissaris in Egypte belooft steun van Groot-Brittannië voor Arabische onafhankelijkheid in ruil voor Arabische steun tegen het Ottomaanse Rijk.
- **1917** De Balfour-verklaring — De Britse regering steunt de vestiging van een 'Joods Nationaal Huis' in Palestina.
- **1922** Groot-Brittannië krijgt een mandaat over Palestina van de Volkenbond nadat het Ottomaanse Rijk werd verslagen in Wereldoorlog I.
- **1936** Uitbreken van de Arabische Opstand als protest tegen massale Joodse immigratie naar Palestina.
- **1939-1945** Zes miljoen Joden worden door de Nazi's vermoord tijdens de Shoah (Holocaust) in Europa.
- **1947** Resolutie 181 van de Algemene Vergadering van de VN beveelt aan om mandaatgebied Palestina op te splitsen in een aparte Joodse en Arabische staat.
- **1948** Israëls 'Onafhankelijkheidsoorlog' en de Palestijnse 'Nakba' volgen na het einde van het Britse bewind. De Gazastrook komt onder Egyptisch bestuur.
- **1967** Zesdaagse Oorlog — Israël bezet Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, de Golanhoogten en het Sinai-schiereiland.
- **1987** Uitbreken van de Eerste Intifada in de bezette Palestijnse gebieden.
- **1993-1995** Ondertekening van de Oslo-akkoorden en oprichting van de Palestijnse Autoriteit.
- **2000** Begin van de Tweede Intifada en Palestijnse raketaanvallen op Israël vanuit Gaza.
- **2005** Israëls 'disengagement' uit Gaza — terugtrekking van Israëlische kolonisten en troepen
- **2006** Overwinning van Hamas tijdens de Palestijnse parlementsverkiezingen. De gevangenneming van Israëlisch soldaat Gilad Shalit zet Israël aan tot een grootschalige militaire inval in Gaza.
- **2007** Gevechten tussen Fatah en Hamas; Hamas neemt macht over in Gaza. Begin van een ongeziene Israëlische blokkade op de Gazastrook.
- **2008** Tijdelijk staakt-het-vuren van zes maanden tussen Hamas en Israël.
- **2009** Operatie 'Gegoten Lood' een 23-daags Israëlisch militair offensief in de Gazastrook dat op 27 december 2008 begint.

References

- ¹ Paul McCann, 'The Role of UNRWA and the Palestine Refugees', *Palestine-Israel Journal*, Vol 15 No. 4 & Vol 16 No. 1, 2008-2009. (unispal.un.org/UNISPAL.NSF/90634f6f0dc8cd1b85256d0a00549202/1f80c103c226665685257599004e4c56?OpenDocument)
- ² PLO Negotiations Affairs Department, 'Palestinian Refugees', July 2009, 11 pp. (www.nad-plo.org/facts/refugees/Palestinian%20Refugees.pdf)
- ³ B'Tselem, 'Statistics on Intifada fatalities'. (www.btselem.org/English/Statistics/Casualties.asp)
- ⁴ Human Rights Watch, 'Israel: Failure to Probe Civilian Casualties Fuels Impunity', 21 June 2005. (www.hrw.org/en/news/2005/06/21/israel-failure-probe-civilian-casualties-fuels-impunity)
- ⁵ Al-Haq, 'Overview of the Internal Human Rights Situation in the Occupied Palestinian Territory', 13 June 2009. (www.alhaq.org/printnews.php?id=456)
- ⁶ PCHR, 'The Israeli Policy of Closure: Legal, Political and Humanitarian Evaluation'. (www.pchrgaza.org/files/S&r/English/study6/Chapter%20Two.html)
- ⁷ United Nations Office at Geneva, 'Regular press briefing by the information service', 22 May 2009. (unispal.un.org/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/c14b06255038fd98852575be0060af8f?OpenDocument)
- ⁸ OCHA, *Locked In: The humanitarian impact of two years of blockade on the Gaza Strip*, August 2009, 30 pp. (www.ochaopt.org/documents/Ocha_opt_Gaza_impact_of_two_years_of_blockade_August_2009_english.pdf)
- ⁹ World Bank, *Twenty-Seven Months: Intifada, Closures and Palestinian Economic Crisis (Executive Summary)*, September 2003, p.5. (siteresources.worldbank.org/WESTBANKGAZAEXTN/Resources/SummaryMay2003..pdf); Steve Schifferes, 'Can Gaza's economy be revived?', *BBC News*, 16 August 2005. (news.bbc.co.uk/2/hi/business/4156944.stm); Stephen Lendman, 'ICRC: Israel Traps Gazans in Deprivation and Despair', 16 July 2009. (www.globalresearch.ca/index.php?context=va&id=14393)
- ¹⁰ World Bank, *Disengagement, the Palestinian Economy and the Settlements*, 23 June 2004, p.1.
- ¹¹ CIDSE, *The EU's aid to the occupied Palestinian territory (II): The deepening crisis in Gaza*, June 2009, p.11-16. (www.cidse.org/uploadedFiles/Publications/Publication_repository/CIDSE%20policy%20note_The%20EU's%20aid%20to%20the%20Palestinian%20territory(II)_the%20deepening%20crisis%20in%20Gaza.pdf)
- ¹² UNRWA, *Updated Quick Response Plan for Gaza: An Assessment of Needs Six Months After the War*, August 2009, p.8. (www.un.org/unrwa/donors/docs/Updated_QRP_aug09.pdf)
- ¹³ OCHA, *Locked In: The humanitarian impact of two years of blockade on the Gaza Strip*, August 2009, 30 pp. (www.ochaopt.org/documents/Ocha_opt_Gaza_impact_of_two_years_of_blockade_August_2009_english.pdf)
- ¹⁴ OCHA, 'The Closure of the Gaza Strip: The Economic and Humanitarian Consequences', *Special Focus*, December 2007, p.2. (www.ochaopt.org/documents/Gaza_Special_Focus_December_2007.pdf)
- ¹⁵ Idem.
- ¹⁶ WHO, *Access to Health Services for Palestinian People: Case studies of five patients in critical conditions who died while waiting to exit the Gaza Strip*, April 2008, pp.38-48. (www.emro.who.int/Palestine/reports/monitoring/WHO_special_monitoring/access/access%20to%20health%20services%20%28April%202008%29.pdf)
- ¹⁷ PHR-Israel, *Holding Health to Ransom. GSS Interrogation and Extortion of Palestinian Patients at Erez Crossing*, August 2008. (www.phr.org.il/phr/files/articlefile_1217865604015.pdf); PHR-Israel, 'Update 4.5.2009'. (www.phr.org.il/phr/files/articlefile_1241426865953.pdf); Al Mezan Center for Human Rights, *So Close Yet Unattainable: Lack of Access to Healthcare outside Gaza*, 26 April 2009, p.4. (www.mezan.org/upload/8676.pdf)
- ¹⁸ Hanan F. Abdul Rahim, 'Maternal and child health in the occupied Palestinian territory'. *The Lancet*, Vol 373, 14 March 2009, p.971. (www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(09)60108-2/fulltext)
- ¹⁹ WHO, 'Gaza Health Assessment', July 2009. (www.emro.who.int/palestine/reports/monitoring/WHO_special_monitoring/gaza/Gaza%20Health%20Assessment%20%2829Jun09%29.pdf)
- ²⁰ Christian Berger, 'A conflict of the third kind', 19 February 2009. Christian Berger is the European Commission Representative in the West Bank and Gaza Strip. (www.bitterlemons-international.org/inside.php?id=1068)
- ²¹ ICRC, *Gaza: 1.5 million people trapped in despair*, 29 June 2009, p.8. (www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/palestine-report-260609)
- ²² Ahmed Sourani, 'The "security buffer zone" in Gaza: a de-facto policy or a temporary state?', 15 June 2009.
- ²³ Idem
- ²⁴ B'Tselem, 'Statistics on Intifada fatalities'. (www.btselem.org/English/Statistics/Casualties.asp)
- ²⁵ Palestinian Central Bureau of Statistics, 'The Labor Force in the Palestinian Territory', 30 April 2009. (www.pCBS.gov.ps/Portals/_pCBS/PressRelease/worker_dayE.pdf)
- ²⁶ Rory McCarthy, 'Children of Gaza: stories of those who died and the trauma for those who survived', *The Guardian*, 23 January 2009. (www.guardian.co.uk/world/2009/jan/23/gaza-children-killed-israel)
- ²⁷ Le Monde, 'Special Dossier on Gaza', 9 January 2009.
- ²⁸ Avi Shlaim, 'How Israel brought Gaza to the brink of humanitarian catastrophe', *The Guardian*, 7 January 2009.
- ²⁹ B'Tselem, 'Statistics on Intifada fatalities'. (www.btselem.org/English/Statistics/Casualties.asp)
- ³⁰ OCHA, 'Situation Report 13 December 2006', p.2. (www.ochaopt.org/documents/OCHA_Gaza_Situation_Report_13_Dec_2006_eng_edited.pdf)
- ³¹ Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict, 15 September 2009, pp.106-109. (www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf)
- ³² For more on Hamas see: Khaled Hroub, *Hamas: A Beginner's Guide*, London (Pluto Press), 2006, 170 p.
- ³³ Eyad el-Sarraj, 'War on Gaza: Trauma, grief, and PTSD in Palestinian children victims of War on Gaza', 2009. (www.gcmhp.net/File_files/ResearchJan2k9.htm)
- ³⁴ Baruch Kimmerling, *The Palestinian People: A History*, Cambridge, 2003, pp.291-292; 309.; Kim Bullimore, 'Palestine: Women, the occupation and Hamas', 8 March 2006. (www.greenleft.org.au/2006/659/7252); Human Rights Watch, *A Question of Security. Violence against Palestinian Women and Girls*, 6 November 2006, p.28. (www.hrw.org/sites/default/files/reports/opt1106webwcover_0.pdf)
- ³⁵ Baruch Kimmerling, *The Palestinian People: A History*, Cambridge, 2003, p.309.
- ³⁶ Nadia Moustafa Elrashidi, 'Palestinian Women Under Occupation: Basic Analysis of their Status', 2005. (www.miftah.org/Doc/Reports/2005/PalWomenInTheOccuTer.pdf); Nitham Attaya, 'Agriculture is a Key Pillar in the Palestinian Economy', 3 June 2005. (www.miftah.org/Display.cfm?DocId=7607&CategoryId=21)
- ³⁷ Daphne Tsिमhoni, 'Disappearing Christians of the Middle East', *Middle East Quarterly*, Winter 2001, Volume VIII, No 1. (www.meforum.org/15/israel-and-the-territories-disappearance); Bernard Sabella, 'Palestinian Christians: Challenges and Hopes'. (www.al-bushra.org/holyland/sabella.htm); Neal Conan, 'Christian Numbers on Decline in the Middle East' (c4rpe.com/bin/articles.cgi?Cat=christians&Subcat=cmr&ID=300).
- ³⁸ Samar Assad, 'Easter in the Holy Land: Christians in the Occupied Land', 7 April 2007. (www.miftah.org/Display.cfm?DocId=13225&CategoryId=5); Information provided by Constantine Dabbagh.
- ³⁹ UN Special Rapporteur on the situation of human rights on Palestinian territories occupied since 1967, 'Gaza: Silence is not an option', 9 December 2008. (www.unhcr.ch/hurricane/hurricane.nsf/0/183ED1610B2BCB80C125751A002B06B2?opendocument)
- ⁴⁰ Secretary-General's Summary of the Report of the United Nations Headquarters Board of Inquiry into certain incidents in the Gaza Strip between 27 December 2008 and 19 January 2009. (unispal.un.org/UNISPAL.NSF/b987b5db9bee37bf85256d0a00549525/3800655e522591fd852575cb004ca773?OpenDocument)
- ⁴¹ Idem.
- ⁴² Israeli Ministry of Foreign Affairs, 'Israel's reaction to the UN Board of Inquiry report', 5 May 2009. (www.mfa.gov.il/MFA/About+the+Ministry/MFA+Spokesman/2009/Press+releases/Israel_reaction_UN_inspection_committee+report_5-May-2009.htm)
- ⁴³ Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict, 15 September 2009. (www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFF-MGC_Report.pdf)
- ⁴⁴ Speech by Israeli prime minister Ehud Barak, 7 October 2000. (mondediplo.com/focus/mideast/speechbarak200010)
- ⁴⁵ Gush Shalom, 'A Flash Presentation of Barak's "Generous Offers"'. (www.gush-shalom.org/media/barak_eng.swf); Uri Avnery, 'Barak's trap', 16 December 2000. (zope.gush-shalom.org/home/en/channels/avnery/archives_article123)
- ⁴⁶ Yehudit Harel, 'Who's responsible for Labor's and Meretz's demise?', 21 January 2003. (zope.gush-shalom.org/home/en/channels/opinions/yehudit_yehudit)

We krijgen zelden goed nieuws uit de Gazastrook. De media berichten over bittere armoede, geweld en toenemende radicalisering. Als ontwikkelingsorganisaties die samenwerken met lokale partners, hebben we het voorrecht om een ander, meer verborgen Gaza te kennen. Hoewel het gebied de laatste twee decennia steeds meer van de buitenwereld geïsoleerd raakt, is Gaza een verrassend gastvrije en levendige plaats. De meeste inwoners van Gaza weigeren toe te geven aan de wanhoop en vechten hard om hun waardigheid te behouden, in steeds moeilijkere omstandigheden.

Door 10 Palestijnse stemmen uit Gaza aan het woord te laten, naast enkele Israëlische en internationale stemmen, willen we de diversiteit van de Gazaanse samenleving tonen. Door onze partners en gewone mensen hun ervaringen, angsten en hoop te laten delen, hopen we een aantal van de meest negatieve stereotypes en misvattingen uit de wereld te helpen.

Deze publicatie werd gemaakt door de CIDSE-werkgroep rond Palestina/Israël, bestaande uit: Broederlijk Delen, CAFOD, CCFD, Cordaid, Misereor en Trocaire.

